

ROMAAN

No 20

SP
7540

SISU:

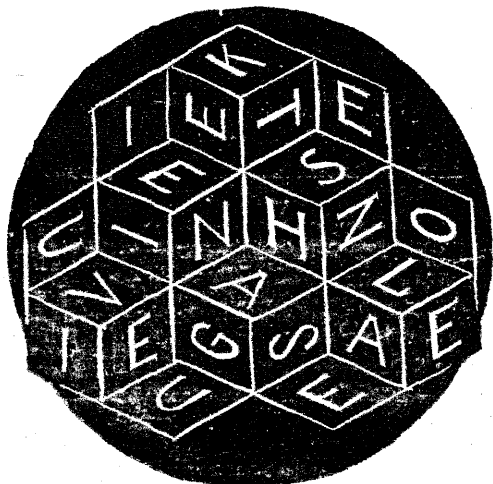
- H. Courths-Mahler: Griseldis.
Werner Scheff: Naine kuristiku kaldal.
Else Höffer: Ohwer.
Fr. Fromhold-Treu: Lahus.
Knut Hamsun: Ameerika rohulagendikul
Stendhal: Fragmendid.
M. F.: Õpetaja pühapäewakingad.
Orlson S. Marden: Mis tähendab optimist?
Alois Wohlmuth: Walmid.
Ed. L. Wöhrmann: Istun, mõtlen...
Edgar Wallace: Kadunud miljon.

*Kirjastus-osaühisus „Areng”
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.*

Hindmõistatus

Nr. 20 (86).

Missugune wanasõna peitub siin?

Lahendused tulewad saada „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16, kuni 25. nowembrini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ Nr. 24 (90).

Oigete lahenduste saatjate pehmel loositakse välja: 1) I aastakäik „Romaan“ 1926; 2) I anne Ed. White kogutud teostest; 3) O. Lutsu — Inderlin.

„Romaani“ talitus.

Ajakiri „ROMAAN“

(IV. aastakäik)

toob igas oma korralikult kaks korda kuus ilmuwas numbris romaane ja lühemat proosakirjandust mitmekesiselt rahvustelt laialises walikus.

„ROMAANI“ siht on tutvustada Eesti lugewale rahwale maailma tähtsamaid kirjanikke nende põnewamate ja tuumakamate teoste teel.

„ROMAAN“ toob põnewaid jutte, on see ja „ROMAANI“ otsekohene ülesanne, et igaüks leiaks temas wäärtuslikku ja huwitawat lugemist.

„ROMAANI“ keel on rahwalik ja arusaadaw igaühele.

Tellimishinnad:

$\frac{1}{4}$ aastas (24 nr.nr.)	750.— marka	2 kuus (4 nr.nr.)	160.— marka
$\frac{1}{2}$ „ (12 nr.nr.)	400.— „	1 „ (2 nr.nr.)	80.— „
$\frac{1}{4}$ „ (6 nr.nr.)	225.— „	Üksiknumber	40.— „

Rõik järgnewad romaanid lõpewad iga aastakäigu wiimases numbris ja järgmiste aasta esimeses numbris algawad juba uued romaanid.

„ROMAANI“ tellimisi wõtawad vastu ka endiste aastakäikude peale ilma iga lisamaksuta kõik postkontorid ja raamatukauplused.

Üksiknumbrid müüwad kõik ajalehe müüjad, raamatukauplused ja raudtee raamatukapid.

Endiste aastate (1922, 1923 ja 1924 a.a.) üksikud numbrid on weel saada talitusest hariliku hinnaga.

Tellimine 1925 aastaks kestab edasi. Tellida võib ükskõik missuguse numbriga alates.

„ROMAANI“ talitus, Tallinn, Müüriwahe tän. 16.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE AADRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenupanga majas.		Tekstis 50% kallim.
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 20 (86)

Oktoober 1925

IV aastakäik.

Grifeldis.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan

10

Grifeldisel polnud peawalu, aga ta oli tabatud kummaltki pingutusest ja hirmust, mis talle muidu wõõrad olid ja mis ta südant kokku surusid, nagu ootaks teda mõni õnnetus.

Temas kääris midagi, millele ta nime ei osanud anda. Ta hinges oli midagi ärganud, ta unenäo ja komteessi kummalise ülespidamise tagajärjel, mille üle ta kartis järele mõelda. Aga omelt ei lastnud teda see mõte lahti.

Ta nii jooksis ta, nagu põgenedes selle mõtte eest, wälja metsa. Ta läks loosimäest alla ikka edasi ja edasi kitsastele ristlejatele metsateedele.

Ta oli Treuenfelsi metsa jala ja wankril, üfti ja Gilda ning krahw Harro seltekonnas juba igas sihis läbi käinud ja tundis ennast siin täiesti kodus. Aga ta ei pannud täna teed tähele. Oli wainke ja üfti inimestest po'nuud ümberringi. Jäegi linnud laulsid nüüd lõunajal taja ja unistades omi laule.

Kui lüua oli Grifeldis jooksnud, seda ta ei teadnud, kui ta äkki selma jäi ja lohkus. Seal oli ta ühe laia maanteent jõudnud, mida ta ei tunnud. Ta waatas, oma mõtetest ärgates, enese ümber ja märkas, et oli tulnud laugemale, kui harilikult.

Siis uurite ütles talle, et aeg oli tagasi pöörata. Sel hetkel kuulis ta kerge wankri

põrinat ja hobusekajaja plaksumist. Ta waatas teed mööda edasi ja nägi, et lähenes elegant, kerge sõiduristi, millel daam juhiks. Hobuste poiss istus käsi kõrwal hoides ta taga.

Grifeldis tahtis parajasti ümber pöörata. Seal lohkus ta äkki ja waatas daamile wankril terawalt otja. See oli ruttu lähemale tulnud, ja nüüd nägi ta daam, kes hobust juhtis, Grifeldist. Nad waatasid mõlemad üksteisele uskumata imestusega otja. Üksilise ohjatõmbusega pidas daam hobuse kinni.

„Seldis! Oled ja see tõesti mõi on üks metfajärw sind petlikult pildistanud?“ hüüdis ta imestanult.

Grifeldis waatas suurte filmadega tema poole.

„Tilly! Mu Jumal — Tilly — kuidas ja siia said?“

Tilly von Sarnow wiskas ohjad hobuste poissile ja häppas wankrilt maha.

„Dodate siin!“ ütles ta ja kallistas siis naertes Grifeldist.

„Ja kuidas fina siia said? Seda poleks ma unes wõinud näha, et sind siit Dalheimi metfajast leian. Juba mõned nädalad olen asjata püüdnud teada saada, kus ja wõid olla. Sinu wiimase teate sain ma St. Maria asutusest. Teatasid mulle, et tahad koha peale minna ja et warsti rohkem tahad kirjutada. Sest saidid pole ma sinust midagi kuulnud,“ ütles

ta ja kõndis aeglaselt, Griseldise ümbert finni hoites, sellega kitsast metsateed edasi-tagasi.

„Ma kirjutasin sulle ju ühe pika kirja, Tilly, umbes nelja nädala eest. Imestasin, et selle peale vastust ei saanud!“

„Ja kuhu sa selle kirja adresseerisid?“

„Sinu alalisele aadressile. Ma teadsin küll, et sa oma emaga reisil oled, aga seda ma ei teadnud, kus sa peatad.“

„Ah — nüüd on see mulle arusaadav. Mu hõjameelne isa on muidugi unustanud mulle kirja järele saatmasti. Ma olin emaga mõned nädalad Gardajärvel ja pole peale selle kodu olnud. Me sõitsime emaga kohe siia — võtsime küllakutse vastu paruni proua Dalheimilt, kellega ühes Gardajärvel olime.“

„Ah — ja oled Dalheimis?“

„Jah, mu armsam, mõneks nädalaks, oma wabel tahan sulle nüüd kohe teatada, mis uudishimuline ilm nende päewade sees teada peab saama — olen ennast noore parun Dalheimiga kihlanud. Mu tulewane ämm tahis, et enne oma tulewast kodumaad pean tundma õppima. Ema pidi muidugi kaasa olema, isa ja Ruth tulewad homme, lihavõtte nädalaks, ka Dalheimi, kus siis meie kihlust pühitsetakse. Praegu olen teel, et oma peigmehele wastu sõita. Ta ratsutab põidudele. Nii, mu kallis, nüüd tead sa, kuidas ma siia sain. Aga nüüd ütle mulle, milline saatus on sind Dalheimi maa peale toonud.“

Griseldis waatas naeratades rõõmsale sõbrannale silmi.

„Olen ma Dalheimi maa peal? Ma mõtlen, et olen veel Treuenfelsi metsas. Täheandab, kohe pead sa kõik kuulma, mis ju hõjameelne isa enesele on pidanud. Enne luba mind enesele aga südamest õnne soowida ju kihluseks. Saa nii õnneiks, kui sa seda ära teenid.“

„Oh häda! Siis ei ole mu õnn kuigi suur.“

„Ometi, Tilly, seda tean ma paremini! Ja nüüd mu teadaanne. Kaswatajanna koha, mis mul siis ette oli nähtud, võtsin ma vastu ja astusin ametisse juba märtsis. Eest ajast saadik olen Treuenfelsi lossis kui krahw Treuenfelsi tütre kaswatajanna.“

Tilly von Earnow jäi ehmatades seisma ja haaras oma sõbranna mõlematest kätest finni.

„Krahw Harro Treuenfelsi juures? Selle sama krahw Treuenfelsi juures, kes oli süüdistatud oma abikaasa tapmises ja tõenduste puudusel wabastati?“

„Jah, Tilly, jellestama juures.“

See ajas filmad päranti.

„Püha taewas! Tead sa, mu kallis, üks hõigla julge olemus oled sa ju ikka olnud. Seda tõendasid sa siis, kui mu defese uppumisest päätsid ja ta enese elu hädasõitu wies weest wälja tõid. Aga et sa selle koha wastu oled wõtnud — see on ju hulljulgu.“

„Mu Jumal — mul oleks ju surmahirm — et minuga samuti wõib juhtuda, kui krahwinna Treuenfelsiga — ehk, et mulle selle waim end ilmutab.“

„Sõbrast hirmu ma ei tunne.“

„Jah, kas sa siis ei kardad krahw Treuenfelsi?“

Griseldise näos tõmbus walusalt ja tal oli hea meel, et neid sõnu krahw ei kuulnud.

„Ei, Tilly ma ei kardad teda, Ma teadsin juba enne kui Treuenfelsi lätsin, et krahw süütu on.“

„Sa teadsid seda? Oli sul siis tõendusi selleks?“

„Ei, aga säärasid tõendusi ma ei waja. St. Maria asutuse juhataja on krahwi sugulane. Ta tunneb teda lapsest saadik ja on mulle usu ta süütusesse kaasa annud. Ja kui oled kord juba selle mehe näkku waadanud, siis tead juba kindlasti, et ta sääraseks teoks wõimetu on.“

Tilly waatles teda kindlustult.

„Aga see pole ikkagi tõendatud, et ta süütu on. Ja ei saa ju kellegi inimese süüamest näha.“

„Ei — seda ei saa. Aga ütle mulle, Tilly, kui keegi minust ütleks, et olen mõrtsukatõõ korda saanud, kas usuksid sa seda —?“

„Ei, — milgi tingimusel.“

„Noh, näed sa, nii on minul krahw Treuenfelsiga. Ma elan juba weerand aastat Treuenfelsis, näen krahwi iga päew, on wõimalust teda igasugustes meeoludes näha, olen ta waateid tundma õppinud. Ma jälgin teda, kuidas ta oma lapse wastu on, kuidas oma sugulasele, kes ta majapidamist juhib, wastu tuleb, kuidas ta minu enese ja teenijas-konnaga ümber käib. Ja ma ütlen sulle, ta on üks surmalt õnnetu mees, kes raskest teenimatu saatusi kannab, aga mitte kunagi üks salakawal mõrtsukas. Ta süütuse eest wõin oma pea anda.“

Tilly filmad lätsid.

„Ah, armsam Selbis, ma leian, et see lõpuks hirmus huwitaw on, et sa Treuenfelsis elad, ja et sa krahwi süütuse eest wälja astud, on sinust wapper tegu. Ma pean sulle täheandama, et ma wäga temast ja ta saatusest huwitaw olen. Dalheimis on nimelt iga päew

temast jutt. Minu ämma ja peigmehe wahel on selle ühe punkti kohta teatav ärewus, kuna nad muidu üksteist väga hästi mõistawad. Mu ämm ütleb küll ise, et ta krahw Treuenfelsist seda tegu ei usu, aga et ta süütus mitte se'gelt po'e tõendatud, awaldab ta arwamist, et temaga läbi käia ei wõi. Ja ta väga hoolitseb selle eest, et mu peigmees, kes krahw Treuenfelsi lähem sõber oli, läbi ei käi's inimeseega, kes mitte päriselt puhtaks peetud in-gel po'e. Mu peigmees, kes kõigi krahwi was-taste kahtlusmomentide peale waatamata te-mast ääraast tegu ei usu, tahab kõlde kiuste temaga läbikäimist jätkata. Aga ta ema ei lu-hanud talle seda. Ja selle soowi mõju all oli ta, kui krahw Treuenfelsi peale oma wabats-saamist talle esimest korda wastu tuli, teelt kõrwale pöörnud. Minu Fritz on aga hea, ar-mas inimene, kes nii kergesti kellegile haiget ei saa teha. Ja sellest tunnist saadik piinab ta ennast etteheittega. Kui krahw Treuenfels on süütu, siis on ta teda sellega, et teelt kõrwale pööris, haawanud ja talle haiget teinud. See wõimalus rõhub teda weel enam, kuna ta ene-sele peab tõendamata, et sell ga üht taistut on haawanud, kel selle eest wõimalik pole aru-annet nõuda. See piinab teda ütlemata ja ta teeb oma emale etteheitteid, et see oma soowi-dega teda sundinud oli krahwi eest teelt kõr-wale pöörama. Peale selle juhtumuse ei leia ta ka julgust krahw Treuenfelsi üles otsida ja temalt wabandust paluda. Nii tunneb ta end selles seisukohas väga piinlituna ja ta pole ka enesega sugugi rahul. Alles eile ütles ta mulle jälle: „Tead sa, Tilly, kui ma mõtlen, et krahw Harro süütu on, siis tulen enesele ette nagu timukas, kes ühe süütu't surmamõistetud on tapnud! Nüüd wõib sa arwata, mu armas Selbis, kuidas ma krahw Treuenfelsist huwi-tatud olen.“

Griseldise filmad läiksid. Ta wõttis äkki Tilly käe ja ütles ärritusest wärisewa häälega:

„Tilly, sa nõudsid kord minu't, et ma sulle nimetaksin ühe suure soowi, mida sa mulle wõiksid täita. Nii enesele poleks ma kunagi ääraast soowi wäljendanud. Aga nüüd — nüüd teaksin ma midagi, millega sa malle palju, palju wõiksid head teha.“

„Siis ätle, Selbis, mis wõin ma sinule teha? Kui see minu wõimuses seisab, siis ta-han ma seda täita.“

Griseldis ohtas sügawalt ja sõnas wäri-sewal häälel:

„Ma palun sind, Tilly, et sa oma peigme-hele püüad kinnitada, et ta krahw Treuenfelsi üles otsib ja talle oma käe ulatab, et öelda: Ma usun su süütusesse, sest ma tunnen sind

paremini kui kohtunikud seda on teinud. — Waata, krahw Treuenfels rääkis mulle, et ta parem sõber tal metsas teelt kõrwale on pöör-nud. Ja sa ei aima, kuidas ta selle all kannat-ab, et tema eest kõrwale hoitakse. Wõimetus, kõrwaldada häbistawat kahtlust, teeb teda pä-ris wiltsjaks. Sa wõiksid heateo korda saata, Tilly! Kui ometi wõiksin tulla sulle weendu-muse, et krahw Treuenfels on süütu. Tahad sa mu soowi täita, Tilly?“

See waatas Griseldisele suurte filmadega otsa.

„Mis on sulle see mees, Selbis, et sa nii ta eest wälja astud?“ küsis ta tasa.

Griseldis punastas, aga kannatas oma sõb-ranna pilgu wälja.

„Ta on õnnetu, Tilly. Ja sa tead, ma ei saa kedagi näha kannatamas. Oled mind koo-lis juba sell-ga noffinud, et ma kõifide õnne-tute saatusest osa pidin wõtma. Krahw Harro on mu wäikesse hoo'ealuse isa. Ma armastan last südamest ja mul on lõpmata auartus krahwi ees, kes misil wiisil tunda ei lase, et ma oma kohast ärarippum olen. Mul on nii hea tema majas, kui mul seda weel kunagi kufagil pole olnud, ja ma olen selle eest väga tänulik. Ja kui ma temale nüüd ta õnnetus-es rõõmu wõiksin teha, kuidas see mind rõõmus-taks. Kui su peigmees tema juure tuleks, oleks see üks walgus tema süngesse ellu. Sa pole ennast kunagi kaua paluda lastanud ühe heateo järele, Tilly — ära lase mind ilmaegu paluda!“

Tilly haaras ta ümber kinni. Ta tundis instinktiivselt, et Griseldis krahw Treuenfelsi wastu rohkem tundis, kui ta seda öelda tahtis. Ja teda Griseldis armastas, see ei wõinud olla ha'b inimene, ei wõinud olla häbemata mõrtsukas.

„Ma tahan su soowi täita, Selbis, mu sõna selle peale. Nüüd tahan ma loogu oma mõju maksma panna, et mu peigmees selles asjas kord oma südame järele talitaks.“

Griseldis surus säramalööwal pilgul ta käpi.

„Ah, Tilly — armas Tilly — kui sa seda täite saaksid.“

Mõlemad daamid olid jälle maanteeni jõudnud. Seal nägid nad korraka üht ratsa-nikkupläheneawat.

Tilly andis talle märku.

„Fritz — Fritz! Ah, hüppa sadu'ast maha ja tule siia!“ hüüdis ta ratsanikule.

Ja Griseldise poole pöörates, ütles ta:

„Sa wõid lohe ise tunnistajaks olla, kui-das ma oma lubamist täidan ja ma tahan sulle lohe oma peigmeest esite'edo.“

Parun Dalheim oli hobuselt maha hüpanud ja tuli ruttu mõlemate daamide poole. Ta oli ilus värskel olemus, ja ta siin mad andsid ära, et ta oma pruuti südamest armastas.

„Sa tahsid mulle vastu tulla, Tilly?“ küsis ta ja suudles tema kätt.

„Jah, Fritz, ja ma rõõmustan, et seda tein, sest leidsin siin ootamata oma parema sõbranna, Griseldis von Ronachi, meie Ruthi päästja. Oleme emaga sulle temast palju jutustanud.“

Parun Dalheim kummardus Griseldise ees.

„Mu armuline preili, oli aeg, kus ma Teie peale päris armulade olin, ilma et Teid tundnud oleks. Mu pruut unistas nii walmustatult teist — ja ma tahisin aina üksi temast unistatu olla. Aga nüüd rõõmustan end ometi, et teid tundma saan.“

„See on wastastikkuses, herra parun.“

„Armas Fritz — ja tead, et ma liig realistlik olemus olen selleks, et unistada. Aga nüüd on mul midagi palju tähtsamat sinuga rääkida. Kuula mind,“ ütles Tilly karmelt mõttis ta ratsakuue nõõbist kinni ja jutustas talle mille üle nad praegu Griseldisega rääkinud.

Parun Dalheim kuulas nähtawa ärewusega pealt ja Tilly waitides waatas ta järelmõtlewalt Griseldise silmi.

„Mu austatud, armuline preili, Teie nõete mind selles asjas väga piinlikus seisukorras. Mu süda sunnib mind juba ammu krahw Treuenfelsi üles otsima, aga mul on ikka mõned kahtlused olnud. Wäga paha seisukord.“

Griseldis hingas sügawalt. Ta oli lahwatud, aga ta filmad paistisid kui kaks tähte ta näolt.

„Herra parun, Teie tunnete krahw Treuenfelsi lapsest saadik; olete temaga koos üles kaswanud ja olete wõinud ta iseloomust enesele pilti maalida. Kas on Teil kunagi mulje olnud, et ta hakkama wõib saada sõbrase salakawala, koleba teoga? Kas ei tõuse Teie weendumus, et ta, kuigi ta midagi oleks teinud, milleks ta mitte õigustatud pole, seda siis otsekoheselt ja ausalt üles oleks tunnistanud? Oletame, et tal täiesti põhjust oli oma abikaasat ähwardada, oletame isegi, ta oleks wõinud wihast surmata — aga nii külmal, salakawalal wiisil — peate Teie seda wõimalikust? Ma ei tunne krahw Treuenfelsi mitte nii kaua kui Teie, aga nii hästi ma teda juba tunnen, et wõin tõendada, ta on süütu. Kui ta seda ei oleks, siis oleks ta oma süüteo üles tunnistanud, ehk — ta oleks enese üle ise kohut mõistnud. See on mu püha weendumus.“

Nii kõneles Griseldis wärisewa häälega.

Parun Dalheim oli nähtawalt liigutatud.

„Mu armuline preili, mul on häbi Teie ees, et ma krahw Treuenfelsi eest samal wiisil wälja pole astunud, kui teie seda teete. Seda üles tunnistades pean tähendama, et mul juba ammu häbi on sellepärast — et tol korral ta eest teelt kõrwale pöörasin ja keeldusin teda terwitamast. Ma tean ju muidu päris kindlasti, mis ma tahan, aga selles asjas olen küll päris wiletjal ebakindlusel asunud. Seda korda olen juba ette wõtnud, tema juure minna, aga ma häbenen end otse tema ees. Kui ta mulle nüüd külmalt vastu tuleks, ei saaks ma seda mitte pahaks panna.“

„Seda ta ei tee, herra parun,“ wastas Griseldis weendunult.

„Seda ma ka ei usu, Fritz. Kuule, ma lubasin Griseldisele, et sulle kinnitan, et sa krahwi üles otsiksid. Ja ma palun sind nüüd südamest, tee seda. Ka sinu pärast palun ma seda teha, sest ma tean, see piinab sind, et sa oma enese südame järele mitte õieti pole talitanud. Parema on ühele süüdlasele kätt ulatada, kui seda süütule keelata. Teise süü ei saa sind määrada, aga see peab sind waewama, kui üht süütut haawad. Ja see waewab sind ka, seda ma tean. Krahw Treuenfelsi tegu ei wõidud tõendada ja talle anti wabadus. Sellepärast usu kindlasti tema süütusesse, kuna see tegu talle kohane poie, ning tegutses selle järele. See ei saa su au määrada, kui sa ennem oma sõbra süütusesse usud, kui tema süüesse.“

Parun suudles oma pruudil südamlisult kätt.

„Tänan sind nende sõnade eest, Tilly. Sul on õigus. Ma olen enese peale ema argi tõe kahtlusi mõjuda lastanud. Tähendab, preili von Ronach, Teil on mu sõna, ma tulen homme Treuenfelsi.“

Griseldise filmad läbisid särama. Parun waatas imestades ta ilusasse näkku.

„O, kuidas ma Teid tänan, herra parun, ja ka sind, Tilly. Uskuge mind, Teie teete head, õilselt tegu.“

Parun Dalheim naeratas.

„Ja Teie, mu armuline preili? Teie teened on ju palju suuremad. Ma ütlen krahw Treuenfelsile, kui wahwalt te tema eest wälja olete astunud.“

Griseldis tõstis ehmatunult läed.

„O ei, palun, ärge ütlege temale seda, et olen Teiega rääkinud. Ta waataks wast selle kui ebadiige wahelasegamise peale ja Teie tulekul oleks tema jaoks ainult pool wäärtust.“

Palun, jätke talle armamine, et ise tema juure teed olete leidnud, et Teie süda Teid sellele on sundinud. See rõdmustab teda palju enam."

Parun kummardus.

"Noh, kuidas soovite, armuline preili. Tähendab, ma waikin meie tänasest kohtamisest. Aga juhusel, kui tema juuresolekul üksteist näeme, kuidas motiweerin siis meie tutwust?"

Tajane, kelu naeratus jooksis üle ta näo.

"Ma rõdmustaksin homme Treuenfelsis Teiega tuttawaks saada. Aga wast ei kohta meie üksteist üldie. Sellepärast tahan Teid nüüd kohe weel kord südamest tänada."

"Pole tarwis tänu. Palun, ärge tehke mulle häbi."

"Ja millal näen sind jälle, Selbis?" küsis Tilly.

Griseldis haaras ta käe.

"Seda ma weel ei tea, Tilly. Kui herra paruniga Treuenfelsis kokku saan, siis wõib küll juhuse tulla sinu peale juttu tuua; ma palun siis waba aega, et sind külastada, kui sa jeda tahad."

"Selles ei tohi sa kahelda, Selbis."

"Ma tahaksin ka su wanemaid ja Ruthi näha saada. Kui ma aga ei saaks su peigmehega kokku, siis kirjutaksid sa mulle ühe kirjake ja paluksid mind enesele külla. Sa wõiksid siis kohe aja kindlaks määrata; see tähendab, ma eeldan, et mu külastus Dalheimi on lubatud. Wast pole see paruniproua meelejärele, et sa wäikeste komtes Treuenfelsi kaswatajanaga läbi käid."

Tilly koputas kergelt tema otsaesisele.

"Lambakene, mis sa mõtled?"

"No ja, Tilly, sa oled Dalheimis ka ainult külaline?"

"O palun wäga, mu armuline preili, Tilly on ju walitsejanna mu majas, nagu ta jeda on minu südames," sõnas parun wahela. "Ja ka mina loodan teid õige pea Dalheimis terwitada wõiwat."

Bruutpaar lahkus Griseldisest. See hakkas kohtunult oma tagastminekut kiirendama. Lendawail sammudel ruttas ta kodu poole. Jalad olid tal kergeb nagu südagi. Ta oli nii õnnelik, et oma armastatud mehele waikselt ja salaja head sai teha. Ja paruni tuleku üle rõdmustas ta nagu laps jõulude üle.

* * *

Gilda oli juba üleweel ja komtes Beate poolt riietatud. Kui Griseldis koju jõudis, leidis ta lapse isa seltsist. Ta wabandas ennast, weel wähe hingetu kiirest jooksjust.

"Ma olin oma jalutuskäigu natukene liig kaugele wiinud ja ei saanud lahjaks õigeks ajaks lodus olla," sõnas ta.

Krahw naeratas.

"Ja oma kohuse innuga olete ennast hingetult jooksnud. Pidi see nii olema?"

Griseldis hingas sügawalt.

"Ma tean ju, et Henriette nüüd magab ja et Gilda ennast mitte hea meelega kellegist teigest ei lase riietuda."

"Jah, Teie olete ta wäga ära hellitanud ja ennast sellega asjata sidunud ning kõiksugu waewaga loormanud."

Griseldis wõttis mõlemate kätega Gilda ümbert kinni.

"O, see armas waew! Kui mul elus muud kanda poleks, oleksin ma kadestuswäärt," ütles ta.

"Sa jääd hirmus kauaks, Griseldis! Meie tahame ju torni minna," ütles Gilda end tema wastu surudes.

"Selleks on ju alati aega, Gilda."

"Kas sul enam peawalu pole?"

"Ei, selle jätkin ma metsa."

"Ma panen ette, meie joome nüüd ruttu tee ära ja lähme torni, preili von Pönach. Sest Teie tahate ju muidugi päewawaigusel mu naise tuba näha. Ma wõin arvata, kuidas Teie selle järele igatiete, et neid tube oma unenägoga wõrrelda," ütles krahw tasase, heatahtliku pilguga.

Griseldis waatas helmi, särawa pilguga talle otsa, mis ta südame üsna soojaks muutis.

"Ma arwan, Teie lõbustate end minu üle, herra krahw. Aga mul pole midagi selle wastu, kui see teile ainult natukene headmeelt walmistab."

Krahw waatas ta peale olla.

"Kui lahkest hoolitsete Teie alati minu eest."

Griseldis naeris rõdmsalt, teadmises, et ta selle tunnustuse täna tõesti ära oli teeninud.

"Üks arst peab alati oma patstendi hea käekäigu eest hoolitsema. Ja ma ei taha ometi oma arsti kohta kaotada."

Krahw sumad püüsid ta näol.

"Ma ei wabasta Teid ka jellist ametist, enne kui Te ise wabatahtlikult maha panete."

"O, see ei tule kunagi."

Ta hingas sügawalt ning wari lendas ümber ta näo.

"Ühel päewal teete jeda wast ometi."

"Wabatahtlikult muidugi mitte."

"Kui kord Treuenfelsist lahkute."

"Miks peaksin ma jeda tegema, kui mind mitte ära ei saadeta?"

„Kas pole midagi olemas, mis Teid wälja kutsub ilma, wälja Treuenfelsist?“ küsis ta ärritatult.

Ta raputas pead.

„Midagi — mitte midagi. Niikaua kui mind Gilda wajab, jään hea meelega siia.“

„Ja kui mu tütar Teid alati wajab?“

„O, mitte midagi armsamat poleks minu jaoks!“

„Tõesti mitte? Kas tahaksite itka waikeesse Treuenfelsi jääda?“

„Ma ei teaks ühki kohta ilma, kus mul armsam oleks, kui siin.“

„Mu lossi ümbruses?“

„Mu armsa, waike Gilda juures, teda ma armastan ja kes mind armastab. Pole ilusamat paika minu jaoks.“

„On see tõsi?“

Suurte ja tõsiste silmadega waatas ta krahwile otse.

„Muidu ei räägiks ma seda wälja.“

„Ja kui ma Teid nüüd sõnast kinni wõtsin ja Teid kõidaksin kauaks, kauaks ajaks? Kui ma Teiega lepingu teeksin?“

Grifeldis kõrwaldas sügawa hingetõmbega juukse otsaesijelt.

„Pole tarwis lepingut, herra krahw.“

Kirelt ja soojalt tufjus tal weri soontes. Ah, nüüd olla waba, puhta nimega mees, kes tohib seda eluwärsket, armsat olewust kogu ajaks enese kätte lõida — milline õnn wõis see olla.

Ärritus laskis teda waike. Ta pööras äkki ümber ja läks ära, luna ta kartis tavalu kaotada. Grifeldis waatas talle järele. Aga Gilda ei annud talle aega mõtetesse jääda, ta nõudis oma õigust.

Kõhe peale selle said nad teelauas krahw Harroga kokku. Ta oli jälle päris rahulit. Aga komtesse ise näis wäga närwiline ja isesugune olemat. Ja kui krahw pärast kõhe Grifeldise ja Gildaga lausa üles tõusis, et torni minna, jäi komtesse nagu tarretanuit istuma ja waatas kolmele inimesele kirjeldamata pilguga järele. See oli pilk, mis wäljendub pöörase silmist.

Krahw Harro läks Grieldise ja Gildaga ümber lossi kuni tornini. See oli igast küljest pöörastega kinni laswanud, ainult kitsas siisewiitw jalgwäraw oli waba.

„Kas torni ei saa pääseda lossist, ilma et wäljast ringi minna?“ küsis Grifeldis.

„Ei, preili von Ronacj. Kuigi torni ka otse lossi külge on ehitatud, puudub tal ometi igasugune otsekõhene ühendus lossiga. Teistesse tornidesse, mis keskhituse külge on liidetud, pääseb ju lossi koridoridest, aga ümmar-

gune torn on päris eraldatud. Tornit ehitaja oli enesele seal ülemel tähetorni siise seadnud ja kasutas teda alkeemilisteks ning astronoomilisteks uurimisteks. Siis oli tal wist parem, kui torni lossiga ühenduses po'nu. Sellepärast on seda torni ka wähe tarmitatud, et ta nii eraldatud on. On wähe tülitaks siia tulla. Mu wanemad tarmitasid teda ainult siis, kui suurematel pidustustel palju külalist Treuenfelsis olid, et neile seal forterit anda. Enamasti asusid siis seal noored wallalised herrad. Sellepärast on tubadesse woodid pandud. Natukene aega enne surma ütles mu isa, et ta tahab ühte ühendusest läbi müüri lasta raiuda, mis lossi wiiks. Aga need müürid on usumata kõwad ja raudkindlad. Need ussed oleks pidanud kõhe ehituste ajal siise lastma teha. Nüüd on neid raske teha. Ja nii jätis ta mu isa selle nõu.“

Grifeldis kuulas neid sõnu suure huwiga. Ta mõtles selle peale, et ta omas unenõos ilma waemata läbi paksude seinte teisel pool seiswasse krahwinna magabistuppa oli pääsenud. Ja oma salafinalapi peale pidi ta mõtlema.

Wast on torni ehitaja siiski ehitamise juures juba ühe ühenduse ette näinud. Wast on olemas mõni salauks, millest Teil aimugi pole? ütles ta, oma salajase ärrituse üle walisledes.

Ta naeratas heatahtliliselt pilgates.

„Ah, Teie tahate tingimata mu head, wana Treuenfelsi salapärase wõlumustega ümber riietada.“

„Noh, farnaseid leidub ju ometi igas wanas lossis.“

„Muidugi! Meil on ju ka üs maaalune kait lossis, sala juurepääsu teega, mis ühte sügawasse keldrisse wiib. Aga see kelder on nüüd wäga hea weinikelder ja selle juurepääsu tee lastime kinni müürida. Mutbu pole aga Treuenfelsis jälgegi romantikast järele jäänud.“

„Wõi ei tea Teie midagi sellest,“ ütles Grifeldis.

Ta naeris wähe.

„Teie olete kangekaelne, preili von Ronacj. Aga nüüd oleme torni juures. Nüüd oodake, palun, Gildaga mõni minut. Ma tahan enne üles minna ja walguist siise lasta ning tõigis asjus järele waadata, et Teie hädaohuta minna wõiksite.“

Sellega wõttis ta oma taskust wõtme.

„Waadake wõtit — ta ei näe ka romantiline wälja.“

Grifeldis wõttis wõtme.

„Aga tal on omapärane keel. Waadake, herra krahw — siin on otje südamel kuu wälja löigatud. Säärased mõtmeid nüüd enam ei tehta. Aga ta peab hästi hoitud olema — kuna — ühtki rooste jälge ta küljes näha pole.“

Ta pühkis oma taskurätiga wõtme keelt ja see ei jätnud ühtki mustuse plekki järele.

Krahw Harro surus wõtme lukuauku. Ta armas, et peab palju jõudu tarwutama; kuiigi hõsti hoitud wõti roostetanud po'unud, luff, mis niiskete ilmade kões seisnud, pidi olema roostetanud ning poleks end nii kergesti wõinud awada lastma. Aga ta imestusets teerduks wõti kergelt ja ilma waewata lufus ümber.

Krahw tegi selle üle märkuse. Griseldis waatles kummaliselt uuriwa pilguga luffu.

Kergelt ja hääletult liikus ta uks hingedel.

Kui krahw Harro torni oli kadunud, tõmbas Griseldis ruttu jälle wõtme lufust wälja ja pühkis weel kord taskurätiga wõtmekeelt. Ta näe — walgele rätile jättis nüüd wõti õljaljed. Luff pidi olnud mitte wäga kaua aja eest tublisti õlitatud.

Ja ometi ei pidanud see uks aastate eest awatud olema?

Ruttu pani Griseldis wõtme jälle lukuauku ja teeras seda edasi tagasi. See teeras kergesti ning hääletult.

Griseldis waatas järelmõtleva pilguga õljalgedele oma taskurättil.

Wahepeal oli krahw Harro esimelst trepist üles läinud ja awas nüüd ülwel ühe puust akna.

„Pole sugugi nii halb, kui mõtlestin. Sõg on wäljakannatam ja tolmuford pole nii paks, kui arwasin!“ hüüdis ta alla.

Siis kadus ta ja läks edasi üles. Ka teisel ja kolmandal korral awas ta aknad ja tuli natukese aja pärast jälle tagasi.

„Nii, ülewaatus wõib algada, preili von Ronoch. Minult teise trepi kätte alumise astme juures ettewaatust Palun, minge ees. Olen treppidele walguft teinud. Gilda wiin ma ise,“ ütles ta.

Neglaselt astus Griseldis wähe äkiliselt ja kitsast trepist üles. Need olid kiwi astmed, millele peen, roheline sambalord peale oli kaswanud. Kaks kummend astet wiisid üles esimehele korrale. Siis tuli wäike, pool ümmargune wähe, millest läbi awatud aknast wälja ja ühest uksest alumisesse tornituppa wiis. Uks oli kinni. Trepimahes oli puupõrand. See oli õlimärwi ja märwitud ja sellel lasus kerge tolmuford. Aga Griseldis märkas, et trepist kuni ukseni läks wäike riba, millest tolmuford

weel palju wäiksem oli. Näis, nagu oleks seal mõne aja eest kergelt luuaga ü'e pühitud.

„Woi on siin üle pühkinud üks kleibi shlepp,“ mõtles Griseldis ja waatas uurimalt neid jälgi tolmul.

Aga ta ei õelnud midagi ja läks edasi. Kõdunenud trepiastmeid mööda mindi üles, ilma et midagi õnnetuft oleks juhtunud. Teisel korral toribus trepiwähe akna ja teise korra tornitoa uksega.

Griseldis tõttas nüüd kergelt sammul edasi. Krahw Harro taatis Gildat, teda seljatagant kaewartest kinni hoides. Nii mindi kolmandale korrale, kust kõrge, järst teerdtrepp üles rõdule wiis. Sel trepil olid raud käspuud. Krahw Harro oli awanud tõstetawa ukse, et wabastada teed rõdule. Enne seda oli weel üks ümmargune ruum, wist kauaegne tähetorn, sest siin leidusid weel gasugused riistad, mis seda lastid tunnustada.

Wiimaks oli Griseldis ülwel rõdul ja waatas üle wõre alla õitewale, haljendawale maale, mis heledas päitsehiiuguses ta jalgade ees seisis.

Krahw Harro seisis ta kõrwal ning waatas ta särawasje näkku. Gilda waatas läbi laskeaukude alla ja hatkas omal armsal weideral wiisil rõõmsalt jutustama.

„O kui ilus, kui imeilus! Kas ei awane Teie süda, herra krahw, kui sinna alla waatate ja enesele lausute: Kogu see ilu, mis ma näen, on minu omandus?“

Ta waatas rõõkem Griseldise näkku, kui alla oma aasabele.

„Jah,“ ütles ta tase, „mu süda awaneb. Aga mitte kõik ilus, mis ma näen, pole minu omandus.“

Griseldis ei märganud, et krahw teda selle juures walusa pilguga waatles, sest ta filmad püüsid hurmunult õitsewal maastikul.

„Aga ometi pea kõi, herra krahw. Iga tahes wõite waadata laugele üle oma maa. See peaks küll kuninglik tunne olema. Kas pole Teie õnnelik selle üle?“

Ta õhtas sägawalt.

„Ma armastan oma isamaad, oma omandust, aga ma annaksin ta wabalt ära, kui sellega oma ausa, määrimatu nime tagasi saaksin osta.“

Griseldis waatas ta poole üles.

„Aga siis oleksite waene.“

Ta strutas oma käed wälja.

„Waene — aga waba ja õnnelik ning wõitfin oma saatust juhtida. See tabab mind ju nii waljult, et ma midagi, mitte midagi teha ei saa, et oma olemist paremini kujundada.“

Ja ma olen ju veel noor — mul on jüda rinnas, mis on täidetud igatsusest õnne järele."

See tuli nagu õigamine ta rinnust ja ta waatas Griseldielse selle juures nii otsa, et see äkki kahwatas ning ärritusest tasa wärises. Ta ei teadnud, kas ta mõtted teda petsid, ja waatas ainult kindluselt krahwi filmadele. Ja neist filmist paistis talle wastu see, igatsew piir, tugew südamlif soow.

Talle paistis äkki, nagu pööraks end torn pöörase pörinaga ühes temaga ringi. Ta lästi haaras rõdu wõrest kinni, nagu wajas ta toetust.

Ta teadis äkki, et teda armastati, nagu ta ise armastas. Polnud tarwis sõnu, et talle seda teadmist anda. Ta nägi krahwi filmis, et selle üksilbane õnnetu hing tema juure oli põgenenu. Ja ta wärises selle teadmise juures, mis temas sooja rõõmu ja siiski ühtlasi sügawa kannatuse efile tõi. Sest krahw Harro Treuenfelsi, selle õnnistatud krahwkonna rikka omani ja ta tütre wäese, lihtsa kaswatajanna wahel oli sügaw kurtus, millest küll wõimata oli silda üle ehitada.

Mitte selle peale ei mõelnud ta, et krahw oma kätt tema järele wälja ei julenud sirutada, kuna ta nimel plekk lasus. Griseldis arwas ainult, et üks krahw Treuenfels ei lohtunud oma maja palgalise ametniku juure alla astuda.

Ja ometi oleks ta rõõmustada ja hõifata wõinud üle õitsewate põldude: Ta armastab mind — ta armastab mind!

Ta sules heikels filmad ja toetas end kahwatult ning teadmatult wõre najale. Ja krahw waatles teda walusalt põlewa pilguga, ta tundis, et Griseldis sel heikel ta hinge saladuse oli awanud. Kümme aastat omast elust oleks ta heameelega annud selle eest, et teda oma kätsele wõida haarata. Kui oleks olnud ta waba mees, kes otsekohelelt ta armastust wõiks paluda!

Griseldisel paistis, nagu räägiks armastatud mehe hing tema omaga, kui ta suletud filmadega ta ees seis. Ja ta mõtted andsid ta ära. Oli nagu selles kummalises unenõos, nagu seisaks krahwinna ta kõrwal ja annaks märku enesele jälgida. Teda tõmmati kogu jõuga — ta ei teadnud kuhu.

"Griseldis, ja magad wist?" kostis Gilda hääl ta kõrwa ja kutsus ta tagasi tõele. Ta lohtus.

"Ei, päike pimestab mind, Gilda," wastas ta, nagu unest ärgates.

Nüüd pühendas ta ennast aga lapsele. Ka krahw kumardus alla lapse juure. Seal juu-

res puudutas ta käsi Griseldise oma. Mõlemad käed tõmbusid lohtunult tagasi.

Et ainult midagi öelda, hüüdis Griseldis: "Ma tahaksin iga päew ilusa ilmaga siia üles tulla."

"Seda wõite Teie teha, preili von Monach. Ma lasen kohe homme hommiku trepiastmed ära parandada ja siis annan wõtme Teie kätte. Teie wõite siis siia üles tulla nii sagekasti, kui soowite."

Griseldis tänas teda. Ja tal oli wäga hea meel et ta wõtme oma kätte wõis saada, talle näis, nagu peaks see torn eneses saladuse peidus, mille ta iga hinna eest pidi üles leidma, ta un-nägu näis talle ifka enam tähendust omandawat.

Nad läksid nüüd alla, et waadelda tornitube. Need olid tõesti wäga algupäraselt sisse seatud, hommikumaa stiilis. Muidugi õi wätpade, patjade ja portjääride wärwidesära wähe kahwatanud ja tolmunud ning osalt olid ka koelõngad kaikenud. Aga ifkagi pidi need ruumid veel wäga meeleolurikkalt mõjuma, kui siin täielik puhastus ette oli wõetud.

Ekstas siin tubades ainult üks asi — et woodid sisse olid pandud, mis ei sobinud sisseadega.

"Need on wõõraste woodid, millega tornitoad wõõraste tubades on muudetud," seletas krahw.

"O, ma tahaksin, et nad mitte siin sees ei seisaks; nad rikuvad kogu koostõla," ütles Griseldis kurtus.

"Siin on Teil õigus. Ma lasen woodid kõrwalbada, et Teie ennast segamatult nende ruumide üle wõiksite rõõmustada," wastas krahw.

Ja Griseldis tundis, et ta seda teha tahtis ainult selleks, et talle üht soowi täita. Ah — kui kõwasti ja kiirelt läi ta rinnas mäsaja süda.

Enne olid nad kolmanda korra tube waadelnud; nüüd tuli teisele korrale.

Griseldis waatas tähelepanelikult selles toas ringi. Sellel oli, wastawalt torniehitusele, poolümmargune worm; ruum trepi jaoks ja trepiwähe täendandis ringikujulise torni ümbermõdi.

"Seal teisel pool, selle toa wastas asub mu magadistuba," mõles Griseldis, peaaegalikult tähelepanu pöörates seinale, mis lõssiga püрдus.

Toad olid telgitaoliselt sisse seatud. Ja seinas asemel, kus teisel pool tema magadistoas ta woodi pidi seisma, rippus siin üks ilus wana wäip. Sellele wäiba kõrwal, tähendab otse tema õõkapiteese kohal, oli kõrge pöegel

seinas e ehitatud, millel oli kuld raam. Ja sellel kuldraamil — Griseldise süüame löögid jäid seisma, nagu oleks ta mõne erilise leidise teinud — oli sama algupärane deffinnmuster, nagu teisel pool pildil, mis osutus seinakapi ukseks. Kui ta arvestus õige oli, siis oli selle peegli õõnesruum, mis asus tema seinakapi all, nagu ta seda koputades seinakapi põrandale kindlaks oli teinud. Ta oleks kõige parema meelega otsekohe peeglitraami järele nurinud ja läbi kobanud, kas mõni deffinn enast alla ei lase suruda, sest ta poleks sugugi imestanud, kui see peegel kõrget ufi kujundaks, mis õõnsasse ruumi mõib.

Sgatahes mõttis ta enesele ette, järgmisel võimalusel, kui ta üksi tornis on, peeglitraami täpselt järele uurida.

Nüüd mindi alla esimesele korrale. Griseldis waatas jälle armustawa pilguga kitsale tolmuajäljele trepimähe põrandal, mis wälja nägi, nagu oleks üks kleidifaba sealt üle pühknud. Ometi ei rääkinud ta ta nüüd midagi sellest, et see jälg talle ütles, et siin mitte wäga kaua aega tagasi üks naine oli käinud, samuti nagu talle õlitatud lull näitas, et üks inimene, wast samal korral torni pidi awanud olema. Veel tähelepanelikumalt, kui ülemel, waatas ta siin toas ringi. Ka sellel oli omapärane telgikuju ja mõjus hästi oma hommitumaa stiiliga.

Selle toaga sein seinast wastu, wast natuke kõrgemal kui see, pidi asuma krahwinna Alice'i magatistuba, milles see nii äsilit'e surma oli leidnud, kui ta siin all samal kohal, kus ülemel peegel oli, ühte õmmeldud seinapilti nägi, mis põrandast kuni peaaegu laeni ulatas ja kummalisel wiisil laia kuldraami oli pandud, mis samuti deffinnmusterit kujutas.

Griseldis waatas seda kõike tähelepanelikult, ega milline kombinatsioon teda sellega ühendab, seda ei mõinud keegi ta näost wälja lugeda. Ta surus huuled kõwasti kokku, nagu ei tohiks ühki sõna ta arwamisest kuuldawale tulla.

Armastus teeb pime daž — ehk selgeltnägižaks. Ja Griseldise armastus krahw Harro wastu oli talle natukene selgeltnägemist annud. Peale selle oli ta wäga terawalt nägija ja tal oli hea waatlusand. Tegem, seesmine soow krahw Harrot aidata mõida, ei annud talle rahu. Ta tahtis katjuda saladust, mis krahwinna Alice'i surmal oli põhjendada. Ja ta kummaline unenägu oli talle annud walfse näpunäite, mida ta wast poleks märganud, kui teda poleks waimustanud suur soow, walguft tuua sellesse tumedasse asjaollu. See soow äratas temas and, mis wast wilunud detef-

tiwile omaseb. Veel polnud ta waatfused küll kindlale otsele koondunud, aga nii kergelt ämardus ta küll mõttes, et krahwinna Alice tõesti oli surmatud — ühe teise inimese poolt muudugi, mitte ta oma abikaasa poolt. Kui ta mõne aja pärast krahw Harro ja Gildaga tornist lahkus, oli ta kindlasti otjustanud, saladust, mis krahwinna surmaga ühenduses, kindlaks teha. Ta tahtis otfida, kogu torni tahtis ta läbi uurida, kuni selle pakjude müüride sügawuseni. Tal oli tundmus, nagu peidaks see torn krahwinna surma mõistatusliku juhtumise lahendust.

Kõikide nende kaalumiste juures oli Griseldis veel mõinud nähtawalt otsekohelest krahw Harro ja Gildaga lohi'eda. Kõige õigemal ja paremal naisel on andi komöödiat mängida, kui see talle tarwikil näib olewat. Et naine nii sagedasti oma paremaid ja sügawamaid tundeid peab warjama, sellepärast on ta harjunud enese üle walitsema ja juhtumusi oma hingesse peitma.

Kui nad lõpsti tagasi jõudsid, küsis krahw Harro naeratades:

„Noh, kuidas olete rahul selle rännatuga romantikamaale?“

Nüüd walitfes ta jälle enese üle ja näitas ennast rahuliluna. Öirm, Griseldist Treuenseisist wast minema peletada, kui ta ennast mitte ei ohelda, andis talle selleks jõudu.

Griseldis ojkas sügawalt. Ka tema walitfes enese üle täiesti, waatamata sellele, et ta hinges hõiskamine ja laulmine asus, kui mõtles, mis talle krahw Harro filmad seal ülemal olid awaldanud.

„Ma olen wäga rahuldatud, herra krahw. Ja ma rõõmustan end wäga, et teie torni mõtme minu kätte usaldate. Ma tahan palju oma wabadest tundidest seal weeta.“

„Ja siis unistate, et teie see mõlutud printsess olete, kes selles tornis ilusa, noore printsi poolt wabasust loodab.“ nohkis ta.

Griseldis raputas südilt pead.

„Wiltu sihitud, herra krahw! Ma tahan tornis hoopis muud teha, kui unistada, ehk küll ta mu kummaline unenägu tornirõdul algas.“ Krahw waatas õrna tagasihoidliku ilmega ta filmadesse.

„Teie teete mind wäga uudishimuliseks selle unenäo peale. Kas jutustate mulle teda õige pea?“

„Ma ei tea veel, kunaž. Aga ükskord teen seda kord kindlasti.“

„Rahju, et ma teile seda sõrmust ei saanud näidata, kuna ta kaduma oli läinud.“

"Jah, sellest on väga kahju."

Ja naeratas.

"Ma tahaksin küll teada, kes on selle sõr-
must kirjeldanud ja kes teie sellest rääkis, et
mu kadunud naisel moeks oli juutepalmikut
kaela ümber panna."

"Teie näete jälle nõnda wälja, herra krahw,
nagu tahaksite mind mu unenäo pärast wälja
naerda!"

Ja raputas pead.

"Ei seda ma muidugi teha ei taha. Ma
nokin teid ainult natuke sellega; tähendab,
ühel päewal jutustate mulle seda?"

"Jah, kui ma teida ise enne töide näen
minewat. Kuni selle ajani ärge, palun, küige
enam seda."

"Hea, luban teile seda."

Nad tulid lossi eestotta ja ei märkanud, et
ühe palju postit taga poolpimeduses komtes
Beate seisis ning mõrvalt heikimail filmil nende
poole wahtis. Kui nad rahulikult jutuajamises
eestkojast läbi jõudsid ja komtesstist mööda olid
läinud, siis ohkas see sügawalt, nagu oleks ta
mõnest raskest koormast wabanenud. Pärast
wajus ta ühte leentooli, nagu keeldusid ta ja-
lad teida kandmast.

Trepil lahkus krahw Harro Griseldisest ja
Gildast. Tal oli tegemist ning ta läks oma
tööstappa.

Griseldis otsis nüüd Gildaga krahwinna
ruumid üles. Ta hoidis last käekõrwal, et see
midagi ümbritsewaist asjadest ei puutuks.

Meglaselt läksid nad ühest toast teise. Seal
juures rääkis Griseldis lapsega selle furnu
emaft ja püüdis talle sellest armaft pilti anda.
Nagu kõigis asjus, nii oskas ta ka siin õigeid
sõnu leida, waatamata sellele, et Gilda ise-
äralist südantligutawat mälestust oma emaft
polnud, hoolitsetes Griseldis selle eest, et see
mälestus idealiseeriti.

Ja nii läks Gilda waikselt ning ilusasti
läbi nende ruumide, nagu ei tohiks ta oma
uinuwat ema üles äratada. Neis ruumes oli
ikka weel peen, waike lühn, mis oli olnud
lahutamata krahwinna Alice'i isikust.

Viimaks tulid nad ka magabistuppa. Ühe
helel seisis Griseldis segaselt ja plimestunult
lääwel. Jah — see oli tuba, mis ta unes oli
näinud, täpselt nii oli ta seda näinud kõigi
sisseseade üksikasjadega. Siin oli kunstiline sei-
nade wooderdus puumusterdusega, siin oli
wäljapoole seisew weerelaud nikerdatud sein-
sammastega ja siin seisis woodi, milles ta oli
krahwinnat lamamas näinud. See finine siidi-

riie, heledad mööblid, mis tumedas wooderduses
liiga kiirgawad paistid, öökapiene woodi kõr-
wal — see kõik oli nagu tema unenäoski.

Ja süda tujukus, nagu oleks ta wälja taht-
nud hüwata. Ta sules silmad ja pidas hing-
mise kinni, nagu oleks nüüd midagi saladus-
likku pidanud juhtuma. Aga ei juhtunud mi-
dagi. Minult ta unenägu seisus selgelt ja tera-
walt ta waimufilma ees.

Ja astus öökapiene juure. Aga ta arma-
mine, selle kohal sarnast pilti deffinraamiga
leida, ei läinud tõeks. Puuwooderdusel po-
nub üldse pilti. Ja puumusterdused olid nii siledalt
ja wahedeta üksteise kõrwal, et siin wõimata
oli olla ühel seinatapi salauksel.

Aga ometi wahtis Griseldis üfifilmi öök-
pise kohal olewat seinat, nagu peaks ta pilt
sellest läbi tungima. Ta kujutas enesele ette,
kuidas ta unenäos käsi ja käewars seineft
wälja kaswast ja kuidas see käsi kolm pär-
mutterkuuli weinikaasti lastis kukkuda. Ja
äkki kohkus ta. Seinal, samal kohal, kus ülewal
tema juures pilt rippus, nägi ta kolm üm-
margust pärlmutterplatet, mis wooderdusesse olid
paigutatud. Ja need pärilmutterplated olid
samasugused nagu kolm kuuli, mis ta unes oli
näinud weinikaasti kukkumat.

Ja surus käe südamele ja ta mõttes töö-
tesid hiiglakitiruga. Aga seal hakkas Gilda
igawust tundma ja nõudis, et Griseldis temaga
wälja läks. See aga ei tahtnud weel toaft
lahkuda. Teist forda ei wõinud ta enam krahw
Harrolt krahwinna ruumide wõtmeid saada.
Mis tal siin uuri-da oli, pidi täna, nüüd lohe
tehtama.

Ja katsus oma leidi tasku. Oma asjadest
oli ta täna ühe ilusa, kirju krahwkuuli leidnud,
millega ta lapsena oli mänginud. Ta oli kuuli
tasku pannud, et seda Gildale kinkida.

Selle peale mõtles ta nüüd. See kuul pidi
tal aitama Gilda tähelepannu tema pealt ära
juhtida ning temale tegewust anda.

Ja tõi kuuli nähtawale.

"Waata, Gilda, mis mul siin on."

Gilda waatas hurmunult kuuli.

"O, kui ilus. Anna see kuul mulle!" pa-
lus ta käsi platsutades.

"Jah, selle pead sa saama, kui sa temaga
natukene aega rahulikult tahad mängida."

Seal wiis Griseldis Gilda kõrwalstappa.

"Nii, Gilda, siin suurel waibal wõid sa
kuuli edasi-tagasi weeretada. Ma waatan weel
nii kaua mõnda asja," sõnas ta.

(Järgneb).

Naine kuristiku falsdal.

Saksa kirjanik Werner Scheff.

2

„Tulge aeda, professor,“ ütles Doris. „Melik, ta tundis enda olevat häbitatud, kohmetu. Siis seisis ta oma kaasteadja ees, kes ainus oli peale Martin Kellngi, kes ta jaladust tundis. Ja mis tähendas see, et professor rääkis õnnetuselt, mis tema asjaga kuidagi wiisi ühenduses seisis? Ja jälle tundis ta hirmu, mille ta wiimastel tundidel wägisi oli kõrvaldanud.“

Ja ta ei ektinud.

Professori mõne sõna järele teadis ta, et teda tuhatfordistatud hädaoht ähwardas.

„Mul oli Teie eefimene kiri Berliini sõites tasus,“ jutustas Wennholtz. „Oma ema pärast mures olles unustasin ta ja ei awanudki teda. Kui mu ema seisuford imeftamapanewalt ruttu paranes, sõitsin weel samal õhtul — G—ste tagasi. Te teate, ma saan gümnasiumist waewalt wälja. Kõju jõudes leidfin Teie teife kirja, mis mulle eefimese meele tuletas. Siis leidfin, et olin oma kune, mille tasuks ma kirja pistnud, Berliini unustanud. Ja ma ehmatasin, aru saades, kui tähtjas see kiri Teile peab olema. Seda ütlesite ju ise selgesti, kui kirjutasite, et see Teie elusaatuse olufstab. Siis wabandasin ennast weel lord oma direktori ees ja sõitsin uuesti Berliini asja kõrvaldama...“

Ta peatas, ja proua Doris küsis, ilma et ikka weel midagi oleks aimanud, kuhu ta kuub ühes kirjaga oli jäänud.

Ja wiitwatabes, nagu oleks ta ise aimanud, mis ta Dorisele sellega ütles, wastas professor:

„Oma deitütre Elisabethi juure!“

Tekkis hirmus paus.

Professor et waadanud noorele prouale silma, kust wälja paisis nagu appihüüe. Sest noor proua ise oli abitu, nõutu.

Elisabeth Matthes! Minus naine, kellest Doris teadis, et ta teda wihlas. Naine, kellest Lutz tooford enda oli lohit ütelnud, kui Doris ta elukse astus; kes oli wõidelnud mihe ja tema waranduse eest, aga wõitluse kaotanud ja nüüd igal pool näitas, et ta oma õnnelikku kaaswõitleajat igasuguste abinõudega tahtis hukutada.

Nagu uues kuulis ta professori rääkimat.

„Olen juba tihti elanud Elisabethi ja tema ema jures, kui Berliinis wiibisin. Ma tahtsin

ülifonda wahetada, sest et ma reift olin ärkisti ja wanas ülikonnas eite wõtnud. Sellejuures unustasin kune finna . . .“

„Mga Teile ütlesite praegu, et eife jälle Berliini sõitsite? Proua Matthes ja tema tütar ei wõt ju keelduda Teile Teile omandust tagasi andmast?“

Täis põnewust ütles Doris seda.

„See'p see on,“ wastas Wennholtz. „Ma sain kune küll kätte, aga... Teile kiri puudus!“

„Minu kiri . . .“ fordas Doris hääletult.

„Tüdruk andis mulle kune kätte, ma otfifin ta läbi, kiri oli kadunud. Ma küfifin tüdrukult, see tõendas, kiri olnud siis, kui ta kuube harjunud, weel selle tasus. Ja siis mõtlefin koge kõige pahemat ja ootafin, kui Elisabeth laulutunnist tagasi tuli. Uskuge mind, Doris, ma tegin kõik, mis wõimalik, et teda tõtt ütlesma sunnida, aga tema salgas ja ütles, et kirjast midagi ei tea. Ma läkfin nii kaugele, et teda wales süüdistafin. Siis järgnes inetu fifeen. Ma lugesin ta filmist, et ta waletas, aga ta jäi selle juure. Märkasin koguni, et tal selle kirjaga mingisugune kawatus on. . .“

Ta otfifis noore proua nõotlmest oma sõnade mõju. Doris oli nagu kintstunud. Wälkireksti kujutas ta enesele ette, mis nüüd tulemas oli. Araantud waenlase wõimusesse, kaotas ta rahu, millest ta nimelt togasi tulles hirmuga kinni oli kahmanud. Ta uskus, et Lutz tunneb. Tema oli mees läbi ja läbi, oli teooriate pooldaja, kes naiselt tingimata ustawust nõudis. Mis oli ta mullu noorest naabriprouast rääkinud, seda walitfepaga läbikõimifes kahtlustati! Kuigi selle proua mees 60 aastat wana oli ja proua ise alles 22 aastat! G, Lutz tema sammust aru ei saanud ega annud seda fufis ta iial andeks! Kahtlemata saatis ta tema minema, ja just see wõimalus, mis nüüd kindlaks näis kujunemat, p inas Dorist kõige enam.

„See on minu süü,“ hüüdis professor Wennholtz meeleheitlikult, „seft minna mängifin oma õnnetu unustawuse tõttu Teile kirja Elisabethi kätte. Proua Doris, ma olen nüüd täitfa Teile kufutada: nõudke minult, mis ise soowitte, mina kaitfen Teid. Ja äärmifel juhtumusel.. lubage, et Lutz'ga rädgin; tema ei tohi jonnakas olla, waid peab mõtlema, et me kõik eklifud inimesed oleme, inimesed, kel on omad nõrgad tunnib, mil kergesti mõime ektfa.“

Kui lähedale jõudis ta tööle! Kui teravasti nägi see mees, teba proua Doris silmaani ikka oli arwanud ainult heasüdamlikks õpetajaks!

„Teie olete ainult üks küli õnnetuse ahe-
las,“ vastas Doris tasakesti, „sellepärast pele-
tage niisugused mõtted oma peast wälja, pro-
fessor. Kui Elisabeth seda kirja minu wastu
kajutab, on kõik kadunud. Urge rääkige ka Lut-
ziga, vähemalt mitte nüüd, enne otsustamust!“

Nad jalgutaskid weel wähe aega riias pee-
narde wahel edasi ja tagasi ning mõistlesid jä-
rele saatuse üle, mis proua Dorist äjwardas.
Aga nad ei jõudnud mingisugusele otsusele mis
oleks mõtlnud kormaldada kõige pahema, seda
wähem, et professor hoibus enam teada saa-
mast sellest, mis ta juba aimas, ja Doris
Quidde temale midagi rohkem teatamast.

* * *

Mööbus kaks piinarikast päewa . . .

Nagu oleks Elisabeth Matthes aimanud,
millist piina proua Doris kannatas, ja nagu
oleks tahtnud ta seda piina pikendada, ei last-
nud ta enesest midagi kuulda. Dorisele palstis,
nagu oleks ta waenlane lõõmiseks hoogu wõt-
nud. Teba muljus tume hirm, mida ilm weel
näis nagu lähendawat; wihm ja udu laotasid
oma lahtueta mantli Berghöhhe ja tema her-
rastemaja ümber.

Weel üks aeg juurendas walu, mida proua
Doris kannatas: Lutz oli wiimastel päewadel
nagu ümber mundetud. Ta püüdis nähtawalt
oma naisele meeldida, teba aega lähendada,
teba lõbustada. Tõti ühel õhtul wälja wana
katalogi, mida ta kahtlemata enam mitu aastat
polnud lehitseanud, wõttis Böuna-Euroopa lehe-
kirje ja hakkas Dorisele jutustama reisisi, mis
neil nüüd tingimata märksituul pidi algama.

Ja ikka latematks paisusid ta kawatsused:
ta ei leppinud enam ainult Böuna-Prantsus-
maaga ja Itaaliaga, waid pikendas oma reisi
kuni Bahemeresse. Kairos, Egüptuses, pära-
miididel tahtis ta käia. Ateen, Akroopolis olid
nüüd ta igatsuseks. Ükki oli see temas tekkinud.
Ta kõneles Berghöhhest nüüd hoopis teistsiti
kui enne, nimetas oma mõlsat metiataguseks
nurgaks, kus inimene pidawat seenetama. Ja
kord ütles ta:

„Kunled, mul on nõu tulewal nädalal sinu
seltsis Berliini sõita ja seal tuba üürida, kus
me pärast teatrisikaimist wõime ööd olla. Tead,
döfine kojusdit on raste ja igaw ning wõtab
kõik lõhnlasti ära. Wõi ma ostan kewadel
auto, siis oleme rippumatud ja iseseiswab.“

Nii rääkis Lutz Quidde, kes waremalt, kui
ta naine niisuguse ettepaneku teinud, oli õlastid
kõhitanud ja seletanud, peaaft olla Berghöhhe
ja alles siis tulla ta elanikud kõne alla.

Proua Doris kuulas waimustatult, ja tihti
tabas ta enda oletust, mil ta oma kirja ühes
Elisabeth Matthesiga käitsa oli unustanud. Seda
walusam oli siis ärtamine sellist armsast unis-
tusest.

Tema plaan oli nüüd kindel: Mitpea kui
Elisabeth ta mehele kõit, mis juhtunud, oli ära
seletanud, tahtis ta Berghöhhest jalamahti,
ilma mingisugust tähepanu äratamata, lahkuda.
Ainult mitte Lutzile seletust anda ja temaga
kõlku pörgata! Lutz oli temale seks liig armas,
et temale seda ütelda, mis tema jöle pögemine
Martin Kellingiga nüüd oli saamutanud. Kas
pidi ta temale ja enesele selle lahtumise kõige
inetumaks mälestuseks muutma?

Et. Sama juures wäikeses linnas seisis
ta endine wäike neituba weel tühti, nagu
ta sealt kord lahkunud. Sinna wõis ta eistotsa
elama jääda, ja mis siis sündis, seisis alles
kaugel tulewikus.

Need kaks päewa oma alatise ootamisega ja
walmisolekuga sõid ära wiimse jöuraaufuse,
mis proua Doris enesele weel alles hoibunud?
Ja nii tuli, et ta minestusse langemas oli,
kui Elisabeth Matthes wiimaks kolmanda päewa
lõunal Berghöhhesse ilmus.

Lutz Quidde istus naise seltsis parajasti
jõõgiklanas, kui tüdruk teatas, preik Matthes
olla jaamast parajasti hobusega mõisa jõudnud.

Doris waatas mehele silma; nende pilgud
kohtasid. Lutz ei olnud silmanähtawalt aimanud,
et see külaline tulemas oli. Ta raputas imes-
tades pead, ei teadnud eistotsa, kuidas olla, ja
andis siis käsu, et preik tema lõdutuppa palutaks.

„Mis on Elisabethil äkki Berghöhhes asja?“
ütles ta enam enesele kui Dorisele. „Mitte aas-
tat on ta eemal olnud ja nüüd äkki tuleb ta.
Kui ta midagi paha kaasa ei too!“

„Mitte aga wastu, küll seda juba kunled,“
vastas Doris waewaga.

„Muidugi; tema tahab ainult minuga rää-
kida, sind ta ju ei falli.“

Ütles ja lahkus toaft.

Proua Doris lõusis warsti pärast seda ja
läks oma tuppa. Ta wõttis lapist oma wäike
kohwri, mis tal ta siis kaasa olnud, kui ta
Martin Kellingiga oli lahkunud, asetask selle
toolile ja hakkas pallima. Ta tegi seda, ilma
et diekt oleks selle peale mõtelnud, nagu õksust
käites, mis tal juba ammu walmis oli. Ta
pani ligemate päewade pesu sinna sisse. .

Süis tuli talle meele wanter, mida ta wajas, ja juba kawatses ta kutserit kutsuda lasta, kui ussele koputati ja tema wastuse järel: tuppä ilmus trenija.

„Armuline proua, herra lasseb Teid alla oma jöötuppa paluda!“

Doris jahmatas.

Waewalt kolm minutit wõistis Elisabeth ja ta mees koos olla. Kas wastastikku seletused olid juba nii ruttu järgnenud?

Ta wiimiras.

„Hä küll, ma tulen,“ wastas ta tüdrukule.

Uga siis kestis see weel tüki aega, enne kui ta teele läks.

Pikkamisi sammus ta trepist alla, eneselt ifka ja ifka älle uuesti küsides, mis see kõik wõits tähendada.

Kui ta tuppä asjus, kus Lutz muudu hartlikult ärraamatute kallal istus, istus seal Elisabeth akna kõrwal laial tugitoolil. Lutz seisis pisut kangel, jahedal, tõrjuwal näol kamina ligdal, milles sügisel esimest korda tuli lõkendas. Käes oli tal mingisugune paber, mille proua Doris kohe ära tundis. Hädaohhtlik kiri oli Lutz käes.

Elisabeth Matthes naeratas. See oli naeratus, mida näidata tahetaks, aga siiski poolteed warjata püütaks. Rahjurõõmus naeratus kui lüua wõis ta seda filmapillu oodanud olla. Ta ilus, pisut teraw nägu õhetas ärewuses.

Lutz rääkis esimese sõna.

„Ara pane pahaks, Doris, et find lastsin kutsuda. Uga mulle on wäga tähtis üht asja sinu juuresolekul diendada.“

Proua Dorise pea wajas longu, et mitte näha, kuidas tige naeratus ta waenlanna näol süwenes ja kõik wärwingud läbi jooksis.

„Mis ja minult soowid, Lutz?“ küsis ta tasafesi.

„Mulle arusaamatul kombel on üks sinu kiri, milles palju segast ja arusaamatut leidub, Elisabethi kätte sattunud. Ja temal polnud muud kiiremat teha, kui seda mulle tuua!“

Ta jäi walt.

Proua Doris wõttis kõik jöu kofku, tõstis pea ja ajas enda sirgeks. Nüüd tuli see, millest ta heameelega oleks hoidunud: seletusandmine!

Ja Lutz jatkas:

„Tahin selle asja Elisabethi juuresolekul selgeks teha. Sinu . . . see kiri läheb tulesse.“

Ta wiskas paberi ühes ümbrikuga kaminausse, kus leegid sellest kohe kinni kahmasid ja ta ära häwitaksid. Süis jatkas Lutz

„Uga Teie, Elisabeth, teete hästi, kui Bergenhöhest wiidimata lahkute. Leidub liit inimest, keda nähes peab kahetsema, et nendega kord on olnud lähem tutvus!“

Nüüd oli see wäljas!

Kilgatahes kargas Elisabeth Matthes püsti.

Ja proua Dorisel oli, nagu ei oleks ta tohtinud oma kõrwu uskuda. Ta oli ümber kulkumas, toetas toolikoole ja kuitis naeru unes, kuidas Elisabeth midagi ägedasti wastas ja Lutz temale weel kord kuumalt ja põlgitult tähendas, et ta oma jalga enam tema matja ei tõstaks; kuidas Elisabeth siis toast wälja jooksis, nagu oleks Lutz teda löönud.

Ja siis äkki tundis ta ennast oma mehe kätte wabel, mis ta õrnasti juhtisid sama tugitooli juure kus Elisabeth praegu oli istunud.

Proua Doris nuttis.

Mis ta wiimastel päewadel kannatanud, wabanes nüüd wabastawas nutus.

„Ara nuta, Doris, ja näed ju, mis mina sellest arwan,“ ütles Lutz. „Tean seda juba mitu päewa. Martin jutustas mulle selle kõik uurimiswänglas. Kus ja mind siis nii wähe usaldasid?“

„Ma . . . ma ei lootnud, et sa mulle andeks wõitksid anda,“ wastas proua Doris nuttes.

„Näed, nii wähe olemine üttest tunnub. Mina ei märganud, mis sinus sündis. Ja sina ei ole ka märganud, et mina asja teadsin. Süüdi olen ainult mina, kes ma esimeses jöones pime olin.“

„Ara ole liig hea, Lutz, seega teeb sa mulle walu!“

Lutz õhtas.

„Ara sama soowidest saadaks enamasti ifka liig hiljo aru,“ ütles ta. Ja julgemini jatkas ta: „Uga nüüd peab kõik teiseks jaama, Doris. Nüüd tuleb talt, ja see ei pea meile igaw olema, sest kinni ei ole kangel. Ja teiwabel läheme üheskoos pikemale reisile.“

Doris naeratas pisarfilmil.

(Döpp).

Ohwer.

Saksa kirjanik Else Höffer.

„Head ööd, ema!“ ütles Anna Holzmänn ja sammus toakse juure.

Ema tõstis pea ja vaatas murelikult järele tütrele, kes oma tuppa kadus. Siis lehwis ta pilk pojale, kes laua ääres nõjatas. Ta wali näoilme muutus pehmeks, kui ta poja tõsisele näole vaatas.

Noormees tõstis oma pea, vaatas wanale kellale, mis ahju kõrwal seinal tiksus. Ta nägu oli tume ja silmad kurjad. Ta tõusis ja ringutas.

„On juba hilja, ema, ma lähen magama!“ ütles ta.

Ja siis, kui ema waikis, natukese aja pärast:

„Sina peaksid ka magama heitma, ema, raske tööpäewa järele.“

Ja ta silmitses ema päiwitanud kardaid käsi, mis liikumatult puhkasid sinisel põlled.

Ema raputas rahulikult pead ja tema suu ümber olid kalgid, wäsinud jooned, kuna ta hallid silmad tarretult oma ette wahtisid.

Nüüd näis, nagu oleks poja palaw veri keema hakanud. Ta astus ema ette, kuna ta käed rusikasse läksid ja huuled tuikasisid.

„Ema mis istud sa öö öö järele ja ootad seda kaabakat, kes maha ja koha maha joob, meie nime mudasse tallab, oma wana ema ja õe ning wenna kerjusteks teeb. Mis see aitab, et sa hommikust õhtuni orjad, mis see aitab, et mina kui sulane töötan — iga mark rändab ometi kõrtsi —“

Ta keha wärises.

„Ema, mina ei jaksa seda enam kannatada ega näha. Aastapärast ei ole siin enam midagi meie oma —“

Paistis, nagu oleksid pisarad lämmanud ta hääle.

„Ja sina istud õhtu õhtu järele ning ootad teda, tood ta kõrtsist koju. On ta seda wäärt, ema? Ta teeb sulle häbi — kas on ta seda wäärt, et sina enda tema pärast haigeks teed?“

Ema oli neid sõnu kuuldes pea longu lasknud, nagu rõhuksid teda need kae-

bed, nagu suruks teda häbi. Ja ta kõhnad käed wabisesid põlled.

„Kuule mind!“ tungis poeg ja wõttis ta käest kinni.

Nüüd tõstis ema oma silmad ja ütles rahulikult:

„See on minu kohus — kas see on raske wõi kerge, sellest ei wõi ma hoolida.“

Nüüd hakkas poeg põlglikult naerma.

„Kohus!? Selle wastu!? Kas tema küsib, mis tema kohus on? On see tema kohus, meid wiletsusse tõugata?“

Ta kiristas hambaid ja ta silmadest paistis wiha ning walu.

„Miks mõtled sa ainult tema peale ja mitte iialgi meie peale, Anna ja minu peale? Mine magama, ema; sa oled wana ja wõlgned puhkust enesele ning meile!“

Ema vaatas waikseil silmil pojale ega liigutanud...

„Ma lähen talle järele,“ ütles ta rahulikult. Ma ei wõi lubada, et külm ta ära wõtab.“

Poja nägu kahwatas.

„Miks mitte?“ ütles ta kalgilt ja ta silmis seisis külm kiir. Siis lahkus ta ja wiskas ukse oma taga kõwasti kinni, nii et maja wärises.

Ema jäi istuma ja kuulatas mürinat mis ukse kinni-wiskamine äratanud. Ja oli, nagu oleks selles mürinas ärganud wana maha hääl, mis öösel oli äratatud ja nüüd tema kuulawale hingele ütles:

„Miks mitte!? Siin on elanud ainult ausad ja õiglased mehed, ja tema on kaabakas!“

Nüüd toetas ema oma käed lauale ja peitis oma näo nende wahale. Nii istus ta kaua ja elutult, ja ta hing kuulas häält, mis ikka jälle tungiwalt küsis:

Miks mitte!? Tema on kaabakas! Ta pillab ära oma isade talu, joob kõik maha ja saadab ainult häbi ja wiletsust omastele.“

Nii oli ta juba palju öid üksipäini istunud pikkamisi jahtuwas toas ja kella tiksumine oli olnud ainus lahutaw

hää, mis tema juure tungis. Ja rasked, julguseta mõtted olid ta peas liikunud. Ja kortsud ta otsaesisel olid ikka sügavamaks läinud, ta juuksed ruttu pleekinud ja ta suu ümber oli tekkinud kare, väsinud joon — selle ühe pärast, kes oli kaabakas. Kes ära jõi kõik ausasti teenitud raha, kes uhket talu aastast aastani ikka enam wõlgadega koormas, kelle ees noorem wend wihas kahwatas, kellele öde külmalt ja põlglikult kirgedest krimpsunud näkku waatas, kellele külalapsed karjudes järele jooksid, kelle eest mehed kõrtsis kõrwale hoidsid, kelle peale külanaised sõrmega näitasid. Kes kõigile oli pahanduseks ja põlastuseks ja kelle poole hoidis weel üksainus inimene warjatud ustawuses.

Ta tõstis pea.

Jah, tema poeg oli kaabakas, nad rääkisid kõik tõtt, ja tema pidi seda uskuma, sest ta nägi, kuidas joomahaijus teda iga aastaga ikka enam oma wõimu alla wõttis. Ta pea ei olnud iial enam selge ja kaine, ta käik iial enam kindel ja sirge; tigidalt ja lollilt waatasid ta silmad. Ta oli joodik, kraawijoodik — kaabakas!

Eit hingas raskesti ja ringutas käsi.

Ta oli kõike seda näinud meeletehes, oli aastate kaupa tema hukkamise wastu wõidelnud kareda energiaga, anduwa armastusega, tuhisewa wihaga ja lõpmatu kannatusega.

Aga ta poeg läks oma tee mäest alla, ruttu ja kindlasti ja nürimeelselt; ema kõwad käed ei jaksanud teda hoida, kõik suur armastus ei jõudnud teda päästa. Ta läks põhja, kiskus nad kõik kaasa ja hukutas nendegi elu.

Ta nägi poja wihastleekiwat nagu oma ees. Selle tegi ta kodutuks, sellelt wõttis ta ühe põllu teise järele. Ja poiss töötas ja nägi waewa ja wõitles ägedasti oma hukkamise wastu.

Aga eile oli esimest korda wäike, küürakas juut käinud talus ja oli hirmulik pilgul silmitsenud wiljaga täidetud küüne. Ja poiss oli seal juures seisnud kahwatanud näol ja ta silmades olid loitnud leegid — nagu praegu weel.

Eide kehast käis wärin läbi. Ta süda läks külmaks, sest ta aimas, millised

hirmsad mõtted ta poja peas tulid ja läksid.

Ja Anna?

Sellelt wõttis ta puhta nime. Neiu pehme suu ümber roomas tihti kibe naer, mis kuulutas näriwat walu. Temast hoiti tantsul eemale, kui kõrtsist ta wenna metsik kisa ja lärm wälja kajas, ja kosilased jäid temast kaugele, sest et wõlakoorem talu peal alatasa kaswas.

Eit wahtis tarretult pruunile toaseinale.

Tema lapsed hukkusid — selle ühe pärast —

Eide hallid silmad läksid suureks nagu hirmu pärast; külmawärin jooksis tal üle selja alla.

Wanades mööblites kajas nagu tasane rudin ja nagin, nagu ägaw hingetõmme. Eide kõwa süda wärises jäises õuduses. Ta nägi kuristikku ja nägi oma kaht lootusrikast last lootusetus wõitluses.

Siis löi wana kell kärisedes.

Eit ehmatas, tõusis järsku ja wõttis suure willase rätiku, mis ukse kõrwal rippus. Silmapilgu wiiwitas ta ja kuulatas kambri poole. Kõik oli waikne. Tasakesi awas ta majaukse ja astus õue.

Kange, halastamatu külm tuli temale wastu. Walge, waikne, kuupaistene öö waldas maailma. Wähematki tuuleõhku polnud tunda; otse kartmapanew oli walge waikus ja määratu detsembrikuu tumm pakane. Pakane haaras riietest läbi ja roomas üle kehaliigete, teda üdini lödisema pannes.

„Ma ei wõi teda ju lasta külmal wõtta —“ sosistas ta kartlikult.

„Miks mitte?!“ kajas ta hinge sügawusest kõle hää.

Ta tõmbas pea õlade wahele ja läks alla järwe ääre, teades, teisel pool järwe seisis kõrts, kust ta poeg enesele kaaslasi leidis. Terawasti waatas ta üle järwe ja nägi seal tuld wilkuwat.

Ta astus paati ja lükkas selle wae waga wette. Haledasti kõlisesid peened jääkristallid, mis olid tekkinud kalda ja paadi wahele.

„Warsti külmab järw kinni, siis pean ma üle jää käima,“ mõtles eit.

Ta kastis aerud wette ja sõudis kõigest jõust; ta keha töötas ühtlases

rütmis. Ülespritsiwad lained särased kuupaistel nagu hõbe; wahel näis, nagu kiiguksid kajakad woogudes ja järgneksid üksikule paadile mängledes. Eit wahtis mõtteraskelt paadi märga põhja ja ei näinud talweöö kuninglikku ilu särawal järwel ja eemal mägestikus.

Ta tundis ainult suurenewat, lõikawat pakast, mis ta kehaliikmeid waldas ja halwas; ta kuulis ainult oma hinge alatist waikset häält: „Ta on kaabakas ja sinu teised lapsed hukkuwad tema pärast —“

„See sõna oli sama külm ja halasamatata kui walge öö, ja ema wäsinud hing ei suutnud ennast tema purustawa wõimu wastu kaitsta.

Rudisedes jooksis paat kaldale; eit ärkas oma tumedatest mõtetest ja tõmbas aerud paati. Kaks walget akent wahtsid alla ja hele naer kajas talle wastu. Ta pigistas hambad kokku, sammus raskesti trepist üles ja lükkas ukse lahti. Sinine suits woogas talle wastu, raske õhk takistas ta hingamist, wõikus pigistas ta kõri kinni.

Ta pilutas silmad ja waatas nurka wäikse laua poole.

Seal konutas ta poeg poolunes, ruskad laual, kehaliikmed loitud, suu lahti, raskesti hingates. Tema kõrwal istus keegi wanamees punetawa, julge näoga ja segas parajasti kaarte. Leti taga norskas paks kõrtsmik.

Teretuseta läks eit toast läbi ja pani oma kareda käe mehe õlale, kes pea üles tõstis.

„Tule!“ ütles ta walidalt.

Mees tõrjus pahaselt ja jõuetult kättega. Wanamees naeris pilkawalt üle klaasi.

Nüüd kahmas ema pojast kahe käega kinni ja kiskus ta raske keha üles, waarudes ja kirudes järgnes poeg emale; waewaga toetas see tugewat meest ja wanamehe inetu naer kajas neile järele.

Wäljas wõttis neid kange külm oma sõlme; näis, nagu oleks soojus ema weres ära surnud. Ta astus poja paati. Ägades ja pahandades wajus joodik paadi — põhja ning sirutas ja wäherdas tusaselt.

Ja jälle tõusis wõikus emale kõrri. Ta kahmas aerud ja ajas paadi wette, mis teda tasakesi mulksudes ja loksudes ümbritses.

Paat ujus keset järwe. Seal tõmbas eit aerud paati ja pani käed sülle kokku. Ja ta awas silmad öö walge ilu jaoks ja ta rahutusse hinge asus waikus. Ta tõstis silmad üles mägedele, kuhu kuu oma paiste heitis, oma sügawate warjudega põlde piirates. Lumi hiilgas ja kiirgas, nagu oleksid lõpmatud warandused tema peale laiali pillatud. Taewas oli sügaw, tähed sirasid suurelt ja külmalt, järw oli sula hõbe, mis oma sügawikus muinasjutulisi sadalusi peitis.

Ja kaldal oli wiimne tuli surnud. Ääretu üksindus lehwis maastiku kohal; sirawa järwe ja läikiwa taewa wahel walitses ainult suur waikus, halasamatatu külmus. Ta tungis rinda iga hingetõmbega, ja laskus nagu jääsoo- mus kehaliigete ümber.

Eit istus liikumata ja tundis palwelikult, ülewalt oma hinges olewat sügawat waikust.

Seal säras äkki kaugel kaldal hele katusehari. Aknad kiirgasid kuupais- tel. See oli maja, mida eile wäike juut ahnelt oli silmitsenud — ja nende akende tasa magasid ta mõlemad tugewad, elutublid lapsed sügawat und pärast rasket päewatööd. —

Wõi walwasid nad ja mõtlesid järele häbi üle, mis nende maja kattis, wõitlesid wooluse wastu, mis neid ähwardas sügawikku kiskuda? Kas kuulatas ta poeg oma salajaseid, kuritegelisi mõtteid, mis wiha ta südamesse sosis- tas? Kas nuttis Anna walusasti ja peitis oma südamehaawad patjadesse?

Pikkamisi pööras eit oma pilgu walgelt katuseharjalt; tumedasti wajusid ta silmad magawale näole ta jalgade ees.

Joodik rögises raskesti, inetud norskamistoonid rebisid öö püha waikus katki. Walge kuuwalgus seisis suurel, tursunud näol ja näitas selgesti selle toorust ja madalust; raske keha lamas laialt ja elutult plankidel. Eit kummar- das ette poole ja wahtis tarretult pil- dile oma ees, ja ta süda suri walus ning wastikus.

Nagu suur, täissöödetud loom pais- tis temale olewat see mees, kes oli ol- nud ta laps. Nagu hirmus, kägistaw koorem paistis temale olewat see suur keha, nagu koorem, mis kõik maha rõhus, mis noor ja tugew ja elurõo- mus oli tema elus; — kõik hukkus te-

male tema läbi, selle inimese läbi, kes elas ainult weel wiinale.

Ta kuulis oma noorema poja meeleheitlikku häält:

„Ema, meie peale sa ei mõtle!“

Ja eit tõusis. Ta waatas kaugele walge katuseharja poole ja ütles pikkamisi:

„Nüüd mõtlen ma teie peale —“

Silmapilgu seisis ta paadis; jäine wärin raputas teda, raske wõitlus pani ta wärisema.

Siis kummardas ta, kahmas aerud ja paiskas nad suures kaares läikiwale weepinnale. Wesi pritsis wälkudes, oli kuulda kõwa laksu — paat wankus kõwast liikumisest, joodik ümises midagi unes, pahaselt, kiruwalt.

Siis istus eit jälle pingile ja paat seisis täitsa paigal waikses õhus; ainult õige tasakesi, peaaegu märkamatult heljus ta wärisewas wees. Keset järwe seisis paat, eemal seisis aerud tumedasti ja kitsalt heledal weepinnal.

Eit libises pingilt paadi põhja, tõstis oma poja raske pea üles ja sängitas ta oma sülle; siis wõttis ta tema ümbert kinni, ja tal oli, nagu oleks see jälle

wäike laps, kes õhtul tema sülle kippus ja kaitset otsis, külma wastu, mis liigetest läbi tungis ja nad wärisema pani.

Ta pigistas silmad kinni ja nägi wäikest nägu, mis tema rinnalt sooja otsis. Ja sügawamale kummardas ta ja kaitses poja keha oma keha soojusega.

„Sa pead lahkuma, sest elu kuulub teistele. Aga mina jään sinu juure. Surm on kerge sellele, kes magab.“

Ja suur külm piiras paati jäistel tiibadel, tegi kehaliikmed raskeks ja wäsinuks, laskus rinnale ja kahmas sooja südame järele. Wiimse jõuga wajus ema poja peale.

Ta suri ühes kadunuga ja tegi oma lastele elutee lahti, aga oma wiimse soojuse andis ta surres kadunule.

Tasakesi wärises paat kirendawal weel; tummalt seisis walged mäed wastu taewast ja tähed seisis tisedalt.

Külm kaswas iga tunniga ja kaswas halastamatuse ja ahnuse poolest, kuni ta mõlemad südamed paadis oli sama külmaks teinud kui ta ise.

Weripunase hommikupäikese käes säras maja uhke katusehari.

Lahus.

Balti-Saksa luuletaja Frieda v. Fromhold-Treu.

Sa seisad kuskil külmal lagendikul,
ja tunned tormi kõiges tema ihas,
ja wahid merele, mis kallasteta
on mässamas me maade wahel wihas.

Ja meie hinged koormatest on rasked
ja wäsind surnud, läbiwalwat öödest,
niietneid weed, mis ruttawad meist mõõda
ei suuda iial hõiskel ühendada.

Waid sinu hõbewalgeid kajaklinde
ma terwitusi sinult toomas näen,
ja nende walged tiiwad silitawad
mind nagu unes sinu armsad käed.

Ameerika rohulagendikul.

Norra kirjanik Knut Hamsun.

Kogu suwe aastal 1887 töötasin ma Dacrumple ääretuma farmi ühes osakonnas Punase jõe orus Ameerikas. Peale minu olid seal kaks teist norralast, üks rootslane, kümme wõi kaksteist iirlast ja mõned ameeriklased. Meid oli umbes kakskümmend meest selles osakonnas — ainult wäike murdosa farmi sadadest töölistest.

Rohekaskollasena ja ääretumalt kui meri seisis lagendik. Ainustki maja polnud näha peale meie oma tallide ja magamisruumide keset lagendikku. Ei seal kaswanud ainustki puud aga pöösast. Seal kaswas ainult nisu ja rohi, nisu ja rohi, niikaugele kui silm nägema ulatas. Seal ei olnud ka lillesid, ainult siin ja seal leiti nisus metssinepi kollaseid päid — see on ainus lill rohulagendikul. See taim oli seaduse läbi keelatud, meie kiskusime ta juurtega wälja, ajasime hunikusse ja põletasime ära.

Ja ainustki lindu polnud lendamas; muud elu polnud näha, kui nisu woomine tuules ja ainus hää, mis kuulsime, oli miljonite rohutirtsude igawene sirin — ainus laul rohulagendikul.

Me igatsesime warju. Kui söögiwanker lõunaajal meie juure sõitis, langesime hobuste kõhu alla, et sööki õgides pisutki warju saada. Päike oli sagedasti leekiwpalaw. Me käisime kübar peas, särk ja püksid seljas ja kingad jalas — see oli kõik, ja vähem ei wõinud seda olla, sest siis oleks päike meid kõrwetanud. Kes näituseks särki sisse töö ajal augu rebis, sai selle augu kaudu päikeselt kõrwetuse, nii et nahk willi läks.

Nisulõikuse ajal töötasime kuni 16 tundi päewas. Kümme niidumasinat sõitsid poolel põllul päew päewa järele üksteise kannul. Oli üks nelinukk maha niidetud, siis sõitsime teise nelinurga juure ja niitsimesellegi maha. Ja nii edasi, ikka edasi, kuna kümme meest meie järel käisid ja wihud hakki panid. Ja kõrgel hobuseturjal, rewolwer käes, silm iga sõrme otsas, istus kubjas ning silmitses meid. Ta sõitis iga päew kaks hobust wäsinuks. Juhtus mõni õnnetus,

murdus näiteks mõni masin, siis oli ta silmapilk kohal, parandas wea ära wõi saatis masina koju. Ta wõis tihti kaugele olla, aga niipea kui ta märkas, et mõni asi korras polnud, oli ta kohal. Aga et teed kusagil ei olnud, siis pidi ta kogu päewa paksus nisuringi sõitma, nii et hobused wahutasid.

Kui kätte jõudsid september ja oktoober, siis olid päewad alles weel hirmus kuumad, aga ööd sagedasti juba wäga külmad. Meil oli öösel tihti wäga kül. Ja siis ei saanud me kaugeleki küllalt magada, sest tihti äratati meid juba kell 3 hommikul, kui ilm alles pime oli. Kui me siis hobuseid olime söötnud ja ise söönud ning pika tee töökohale sõitnud, siis ahetas wiimaks hommik ja me wõisime näha, mis meil teha oli. Siis panime mõne heinahunniku põlema, mille ääres õlikannud ülessulatasime — neid oli meile masinate juures waja — ja ka iseendid soendasime. Aga kaua see küll ei kestnud, sest kohe pidime jälle üles ronima.

Pühapäewa meile ei antud. Pühapäew oli samasugune kui esmaspäew. Aga wihmaajal ei saanud me midagi teha, ja siis pikutasime kuuris, mängisime kaarte, ajasime juttu ja magasime.

Meie hulgas oli üks iirlane, kes mulle algul wäga silma paistis; Jumal teab, mis ta kord oli olnud. Wihmaajal oli ta alati woodis ja luges romaane, mis ta kaasa toonud. Ta oli tugew, ilus poiss, 36 aastat wana ja rääkis wäga walitud keelt. Oskas ka Saksa keelt.

See mees tuli farmi, siidisärk seljas, ja töötas ka kõik aja selles. Sai üks mustaks, ajas ta teise selga. Ta ei olnud suur asi töömees, ei osanud seda, aga ta oli kummaline mees.

Evans oli ta nimi.

Norrallased ei olnud suuremad asjad. Üks neist pani plehku, sest et talle töö raske oli, teine kannatas wälja — see oli ka Waldersilt.

Rehepeksu juures püüdsime kõik kohta saada rehepeksumasinast wõimalikult kaugele, sest seal lendasid tolme haganad ja liiw nagu lumehelbed ringi.

Paar päewa wiibisin ma keset tuld, siis palusin kubjast, et ta mulle teise koha määraks, mis ta ka tegi. Ta andis mulle hea koha eemal põllul, kus ma wilja pidin wankritesse tõsta aitama. Tema ei unustanud kunagi, et ma tema wastu kohe algul olin lahke olnud.

See sündis järgmiselt:

Mul oli mundrikuub läikiwate uööpi-dega. See oli mul weel sest ajast, mil Chicagos olin „konka“ konduktor olnud. See kuub ja ta toredad nõõbid äratasid kubja poolehoidu; tema oli ehete asjus lausa laps, ja siin rohulagendikus pol-nud ehteid saada. Tema tahtis mulle selle eest maksta, üteltu ma ainult, mis ta eest nõuan; aga kui ma temale kin-kisin, siis seletas ta, et mulle tahab iga-westi tänulik olla. Lõikuse lõpul andis ta mulle selle eest ühe teise hea kuue, nähes, et mul kuube ei olnud.

Päewadest, mil wiljakoormaid tegin, on mul weel järgmine lugu meeles:

Rootslane tuli koormale järele. Temal olid säärttega saapad jalas. Meie hak-kame koormat tegema, Tema töötas hüglajõuga ja mul oli tegemist, et wal-mis saada. Tema rututas tagast, ja kui ma wiimaks pahaseks sain, hakkasin kõigest jõust töötama.

Igas hakis oli kaheksa wihku ehk kubu ja harilikult wõtsime ainult ühe koo korruga wigla otsa ning ulatasime selle üles. Nüüd wõtsin ma neid neli wigla otsa ja ujutasin rootslase nendega üle.

Siis ilmus, et ühes raskes wiglatäies, mis üles ulatasin, oli olnud uss, kes tema saapasäärde libises. Minul polnud sellest aimugi, kuni äkki kõleda kisa kuulen ja näen, et rootslane koorma otsast maha kargab, kuna mustfähni ine uss ta saapasäärest wälja ripendab. Uss aga ei hammustanud, waid puges maha kukkudes säärest wälja ja kadus kärmesti põllule. Meie jooksimel talle mõlemad wikladega järele, ei leidnud teda aga teps. Hobueeslid wankri ees aga wabisesid nagu haawalehed.

Ma kuulen weel praegu rootslase karjatust ja näen selges õhus, kuidas ta koorma otsast alla hüppab.

Siis ühinesime sellega, et ta edapidi lubas aeglasemalt töötada ja ma temale ükshaawal kood üle annan. —

Ja siis olime künnud ja külwanud, heina niitnud ja koju wedanud, nisu

niitnud ja peksnud, — ja nüüd olime walmis ja pidime lõpuarwe tegema. Süda röömus ja raha taskus, rändasime lähe-masse rohulagendikulinna, et seal ron-gile istuda ja idasse sõita. Kubjas saa-tis meid — ta tahtis meiega lahkumisel juua, ja seljas oli tal minu endine läi-kiwate nõõpidega kuub.

Kes niisugust lahkumispidu rohula-gendiku tööliste seltsis ial pole ise kaasa teinud, ei wõi ka enesele ette kujutada, kui mehiselt seal juuakse. Igamees os-tab kohe ringi, — see teeb 20 klaasi mehe peale. Kui aga ustakse, et asi sellega lõpeb, siis eksitakse rängasti, sest meie hulgas on, teab Jumal, gent-lemane, kes oma osana kohe wiis ringi korruga nõuawad. Ja Jumal halastagu kõrtsimehe peale, kes katset teeb selle liialduse wastu waielda. Silmapilk wisa-takse ta leti tagant wälja. Niisugune suitööliste kamp teeb kõik pihuks ja põrmuks, mis talle ette juhtub. Ta ki-sub juba wiienda klaasi juures walitsuse linnas oma kätte ja sest silmapilgust saadik walitseb ta seal ilma wastuwaid-lemata. Kohalik politsei on kena, joo-b kambaga kaasa. Ja vähemalt kaks ööd ja kaks päewa juuakse, mängitakse, kakeldakse ning hõisatakse.

Meie töölised olime üksteise wastu wäga wiisakad. Suwel tööajal oli ar-mastusega asi nii ja naa olnud, aga nüüd, lahkumispool, oli kõik waen unustatud. Mida enam me jõime, seda suuremaks läksid me südamed; me tee-nisime üksteist, kuni peaaegu pikali kukkusime ja meie tunded meid üks-teise kaela ajasid. Kokk, wana küüra-kas mees, kel naise hääl ja kes ise habemeta, tunnistas mulle nuuksudes Norra keeli, et tema samuti norralane olla kui mina; põhjus, miks ta seda warem pole ütelnud, olla see, et ameer-iklased norralasi heameelega ei salliwat. Tema olla tihti söögi ajal kuulnud, kuidas mina ja Waldersen tema üle rääkinud, ja kõigest aru saanud; nüüd aga olgu kõik andeks antud ja unusta-tud, sest meie olla toredad poisid. Jah, tema olla norralane, 22. juulil 1845 Jowas sündinud. Sellepärast olgu me head sõbrad, kuni me Norra keelt kõ-neleme.

Me kaelustasime üksteist. Iial ei pi-danud meie sõprus lõpma. Kõik kae-

lustasid üksteist ja tantsisid waimustususe ringi.

Armastasime üksteisele ütelda:

„Mis sa nüüd tahad juua? Siin pole midagi, mis sinule küllalt hea oleks!“

Ja siis läksime ise leti taha, et kõige paremat leida, tööme ülewalt riuli pealt iseäralikud pudelid maha, pudelid, mil toredad etiketid ja mis seal peasjalikult ainult reklaamiks olid. Nende sisu jõime naeratades nahka ja maksime selle eest naeruwäärt kõrget hinda.

Evans oli ringide tellimise peale kõige marusem. Tema wiimne siidisärk nägi nüüd kurb wälja; hiilgawad wärwid olid päike ja wihm häwitanud ja warrukad narmendasid aina. Evans ise aga seisis suurena ja uhkena ning tellis suure ülekaiwusega ringi ringi järele. Temale kuulus kõrts, temale kuulus maailm. Meie teised lisasime ümarguse summa kolm dollarit ringiks, juure. Evans aga ütles lühidalt ja selgelt, kas ta ei saaks mõned ringid kuus dollarit ring. Sest siin wiletsas kuuris ei olla midagi, mis niisugustele herradele, nagu meie, wastawat, ütles ta. Ja siis pidime riulipealsete pudelite kallale minema, et küllalt kallist kaupa saada —

Oma ülewoolawas armastuswäärilikuses wõttis Evans minu kõrwale istet ja katsus mulle auku pähe rääkida, et tema seltsis talweks Wisconsin metsa lähetsin puid raiuma. Niipea kui ta enesele mõne uue särgi, paari pükse ja mõned uued romaanid ostnud, minna ta jälle metsa ja jääwat sinna kewadeni. Kewadel aga rändawat ta jälle rohulagendikku. See oli tema elu. Juba 12 aastat elawat ta nii ja olla sellega harjunud, nii et ta teisiti enam elada ei oskagi.

Agas kui ma temalt küsisin, mis asi teda esialgul sellele teele ajanud, siis ei wistanud ta, — nagu joomarid harilikult teewad — pika seletusega, waid ütles ainult:

„Olud.“

„Kuidas?“ küsisin mina.

„Olud,“ kordas ta. Ja enam ei ütelnud.

Hiljem õhtul nägin ma teda ühes kõrtsi kõrwaltoas, kus kandikuid mängiti. Evans oli kaotanud. Ta oli kaunis

purjus ja ei hoolinud rahast. Kui ma tuppä läksin, näitas ta mulle mõnda rahapaberit ja ütles:

„Mul raha weel on — waata!“

Mõned andsid nõu mängu lõpetada; üks tema suguwendadest, nimega O'Brien, tähendas, tarwitagu raha sõidupileti ostmiseks. See haawas Evansi.

„Ei, reisiraha pead sina mulle laenama,“ ütles ta.

O'Brien ütles ei ja lahkus toast.

See ärritas Evansi. Ta pani kõik oma raha wälja ja kaotas. Rahulikult wõttis ta selle wastu, pani sigari põlema ja ütles mulle:

„Kas laenad sina mulle reisiraha?“

Olin pisut purjus, tegin kuue eest lahti ja ulatasin Evansile oma rahakoti kõigeega, mis seal sees oli. Ma tegin seda näiteks, kui heameelega ma talle laenasin, ja jätsin tema enese asjaks, kotist niipalju wõtta, kui talle waja oli.

Tema silmitses mind ja kotti. Iseäralik liigutus tuikas tal näol; ta awas koti ja nägi, et seal kõik mu raha oli. Minu poole jälle pead pöördes, noogutasin ma ainult.

Tema mõistis seda walesti, uskudes, et ma kõik temale annan.

„Tänas sind!“ ütles ta.

Ja minu suureks ehmatuses pani ta minu rahast osa lauale ja hakkas uuesti mängima.

Esiti tahtsin teda tagasi hoida, peatasin aga. Las ta enne oma reisiraha tarwitab, kuidas tahab, mõtlesin. Agas kui ta tüki raha ära mängib, siis wõtan ülejäägi tagasi.

Agas Evans ei kaotanud enam. Ta oli jälle kaineks saanud ja mängis kindlasti ja kiiresti. Usaldus, mis talle seltsimeeste ees näidatud, oli ta ümber muutnud. Suurelt ja waikselt istus ta whiskiankrul, mis talle tooliks oli, pani ja wõttis wõite. Kaotas ta kord, siis pani ta kahekordselt, ta kaotas kolm korda järgimööda ja pani igakord kahekordselt, wõitis aga lõpuks kõik jälle tagasi. Siis pani ta wiie dollarise ja ütles, et kui nüüd wõidab, siis lõpetab.

Ta kaotas.

Ja mängis edasi.

Tunni aja pärast andis ta mulle mu rahakoti rahaga tagasi; ta oli mängu ajal täpselt arwet pidanud. Temal ene-

sel oli jälle hunik raha. Ta mängis edasi — kitselt pani ta kõik lauale, mis tal oli. Kõik pomisesid.

Evans ütles;

„Kas ma nüüd kaotan wõi wõidan, nüüd lõpetan!“

Ta wõitis.

Evans tõusis.

„Palun maksta!“ ütles ta.

„Homme!“ wastaspangapidaja. „Täna õhtul mul niipalju ei ole. Homme leian juba pääsetee.“

„Hea küll, olgu siis homme!“ ütles Evans.

Kui aga Evans hommikul raha pidi saama, selgus, et pangapidaja kadunud oli.

Ka selle teate wõttis Evans rahulikult wastu, nagu kõik muu. Temal oli weel palju raha, et wõis sõidupileti,

särgid, püksid ja romaanid osta. Ja seega oli tal talwewarustust küllalt.

Me jääme weel järgmise päewa õhtuni linna, elasime samasugust elu ja jõime ta kuiwaks. Mitmel mehel polnud linnast lahkudes enam tsentigi taskus, ja kuna nad piletit ei saanud osta, siis pugesid nad kaubawagunisse ja seal nisu sisse.

Me läksime iga ilmakaare poole laiali. Walderse ostis omale ühes Minnesota linnas lasketee ja kokk läks waikse ookeani kaldale. Evans käib wististi weel siidisärgis ja puistab raha laiali. Igal suwel wiibib ta rohulagendikul nisu lõikamas ja igal talwel Wisconsin metsades puid raiumas. See on kord ta elu.

Elu, mis wõib olla sama hea on kui igasugune teine elu.

Fragmendid.

Prantsuse kirjanik Stendhal (Henri Beyle).

Üksinduses wõib kõik saawutada peale iseloomu.

*

Pirtsakus on teatud liiki ihnsus, kõige halwem liik.

*

Kindel karakter tähendab pikki ja kindlaid kogemusi kõigis elu eksisammudes ja luhtumistes. Siis igatsetakse alati wõi ei igatseta üldse midagi.

*

Õnnelikud armastajad näiwad väga tähelepanelikud, see tähendab prantslasele: kurwad.

*

Mida üldisemalt leitakse poolehoidu, seda pealiskaudsem on see poolehoid.

*

Intensiivsusest, millega pingutame oma kuuldenärwe, et iga nooti tähele

panna, selgub hästi füüsiline osa muusika nautimisel.

*

Suuri hingi ei aimata; nad oskawad end warjata; nähtawale tuleb waid wäike originaliteet. On olemas enam suuri hingi, kui ehk usutakse.

*

Loodus on annud põhjamaale jõu ja lõunamaale waimu, ütles mulle kuulus Johannes von Müller Kassel'is aastal 1808.

*

Iseloomutugewust omama tähendab, teiste mõju endal tunnud olema; seega on selleks teised tarwilikud.

*

See on õnnetus, et inimene on tundma õppinud Itaalia ilu; ta läheb tundetuks. Väljaspool Itaaliat wõib ainult weel meestega rääkida.

Õpetaja pühapäewakingad.

Balti-Saksa kirjanik M. F.

„Wabandage, kõrgeauline õpetaja-herra, üks waene mees — — “ ja wana Toomas äigas warrukaga üle silmade, kus ta elaw luulelend laskis pisaraid tunda, „üks waene mees palub alandlikult wäikest armuannet! Minu saapad — waadake, aulik õpetaja-herra, kas wõib neid weel nimetada saabasteks?“

Noh, tarwis oli tõesti weel suuremat luulelendu kui wanal Toomal selleks, et neid jalawarjusid weel saabasteks nimetada. Pealishahast olid näha ainult weel räbalad, nõopide aset täitis nõor, mis jalgu selles paadikujulises aparaadis kinni hoidis. Warwastele jäi paremale ja pahemale poole waba wäljawaade. — Ja Toomas pööras ja käänas neid kummalisi jalanõusid igale poole, tõenduseks, et talladki õhu igalt poolt wabalt läbi lasksid.

Kuidas wõis õpetaja-herra pehme süda niisugusele nähtusele wastu panna?! Seda ei olnud ta iial suutnud ja sulas nüüdki abiwalms kaastundes.

„Waene mees!“ hüüdis õpetaja ja patsutas Toomale õlale (mis terwishoidlisest küljest waadates õige julge tegu oli!), „neis saabastes Te muidugi enam käia ei wõi! Oodake — oodake, wahest — — “ ja tema mõtleja-otsaesine läks mõteldes kortsu.

Wana Toomas ootas alandlikult ja ilmutas jälle oma luulelennu elawust, kuna ta oma warruka jälle liikuma pani ja mõne liigutawa ninahääle laskis kuuldawale tulla.

„Oh häda,“ õhkas õpetaja, „wiimased saapad sai ju Annus. Nüüd on mul järele ainult weel uued — pühapäewakingad!“

Ja ta walge peen käsi äigas meeleheitlikult üle walgete juuste, kuna ta head silmad nõutult Tooma jalanõudele waatasid.

„Õpetaja-herra ei jäta mind hädasse!“ oigas wana. „Sest kui õpetaja-herrat ei oleks! Ja ma lähaksin ometi heameelega pühapäewal kirikusse — — aga nende saabastega!“

Ja warrukas hakkas weel kibedamini käima.

See oli õpetajale liig

„Silmapilk, silmapilk!“ hüüdis ta ja jooksis toast wälja. Majapidajanna Kata oli wälja läinud, sest muidu — —!

Kapi põhjas seisid ilusad ja uued pühapäewakingad — toredad ja kaunid. Õpetaja wõttis nad energiliselt ja ilma kahjutundmata kätte.

Ja juba oli ta wana Tooma juures:

„Siin, wõtke, waene mees!“

Ruttu olid nad Tooma käes.

„Õpetajaherra! Tänan, tänan südamest! Tasugu Teile Jumal!“ ütles ta ja suudles liigutatult andja kätt.

Ruttu lahkus Toomas.

Rahulolles jalutas õpetaja oma toas. Oli ta ju jälle ühe inimese õnnelikuks teinud. Ainult Kata peale mõteldes tundis ta hirmu. Hea, et see parajasti ta jalutuskäigu aeg oli.

Wäljas säras päike. Õpetaja wõttis kübara ja sammus külateele.

Kõrtsi ette jäi ta imestades seisma. Milline kära hommikul wara! Käratsewad, kriiskawad hääled, klaasikölin, toolide lükkamine. Naabrimajadest wahitised inimesed.

Õpetaja pidi ometi waatama, mis seal oli. Ta astus lähemale. Kõle hääle kostis karest üle. Selgesti kajas: „Kolmsada marka, kes pakub enam!“

Õpetaja astus kõrtsi. Apaklikult anti falle teed. Jumaluke, mis see oli? Laual seisis ju Toomas.

„Nelisada marka!“ hüüdis keegi.

„Nelisada — kes pakub enam?“ kiskas wana Toomas ja kõigutas oma pea kohal — — õpetaja pühapäewakingi!

Helde andja seisis tardunult, kuulis ja nägi. Ja pühapäewane kirikusetulek? Ja Kata?

Kata ei ütelnud midagi, sest õpetaja-herra ostis oma kingad oksjonilt tagasi. Kuid sellejuures jäi ta rahatasku nelisada marka kergemaks.

Mis tähendab optimist?

Ameerika kirjanik Orison Swett Marden.

„Mis tähendab optimist?“

Selle küsimuse esitas ühe põllu-mehe poeg oma isale.

„Jah, John,“ vastas isa, „selle sõna täpset mõistet ei oska ma sulle seletada, aga mis ta umbes peab tähendama, seda ma tean. Arwatawasti ei mäleta sa enam oma onu Endrikku; tema oli optimist, kui neid üldse on olnud. Endrikul läks kõik hästi ja nimelt muutus temale kergeks kõik mis ta ise pidi tegema. Ikka leidis ta selle juures lõbusa külje.

Näiteks wiljaniitmise juures. Minu tegi niitmine palawa päikese käes alati täitsa haigeks. Aga kui me põllul wiibisime, parajasti enne kui mina juba aeglaseks jäin, waatas mulle Endrik otsa ja ütles:

„Noh, Jim, kui meie need kaks kaari oleme maha niitnud ja weel 18 kaari pärast seda, siis oleme juba poolenisti walmis.“

Ja seda ütles ta nii lõbusasti ja mina tundsin enda otsekohe meelitatud olewat, nagu oleks juba terve põld minu usinuse tagajärjel peaaegu niidetud — asi läks siis tõesti kergesti.

Kõige pahemaga, mis pidime tegema — niitmine paistis selle kõrwal olewat lapsemäng — oli kiwide korjamine. Sellega ei jõudnud me, kui meie wanal põllul üldse midagi pidi kaswama, iial lõpule.

Kui parajasti midagi hädalisemat ja tähtsamat teha ei olnud, siis tuli tingi-

mata jälle kiwide korjamine. Ja iga künd tõi uue kiwirägastiku esile ning korjamine algas uuesti.

Jah, oleksid sa aga Endrikku kuulnud, sa oleksid arwanud, et maailmas midagi nii lustilikku ei olegi kui kiwide korjamine. Tema waatas asjale hoopis teisest küljest.

Kord — olime wilja maha niitnud ja rohi ei olnud niitmiseks weel küllalt suur — olin ma enesele õngitsemiseks kõik walmis pannud, kui isale pähe tuli meid lõunapoolsele põllule kiwe korjama saata. Mul oli peaaegu nutt waruks. Siis ütles Endrik:

„Tule, Jim, ma oskan toredat mängu.“

Ja mis sa arwad, mida ta mõtles?

Poiss tegi, nagu oleks terve põld olnud kullakaewandus! Ja mulle meeldis asi ka, ja me oleksime wõinud wanduda, et kogu päewa olime wiibinud Kalifornias — tõesti tore oli see!

„Wahe seisab ainult selles,“ ütles Endrik töö lõpul, „meie saame siin rikkaks, kui kullakambad eemale wiskame, ja need seal peawad neid koguma.“

Sellest ei saanud ma küll täiesti aru, aga kindel on, meie olime töötamise asemel mänginud ja nii hulga kiwe põllult kõrwaldanud.

Nagu öeldud, õiget seletust ma sulle sõna optimismi kohta anda ei tea. Aga kui sinu onu Endrik optimist ei olnud, siis ei tea ma, kes optimist peab olema?

Walmid.

Saksa luuletaja Alois Wohlmuth.

1. Kahesugune elukutse.

Rohutirts hüppas ristikkeinas. Jänes nägi seda ja ütles:

„Tunnista, et kõik su terve hüppang willets ja kurb edasisaamise wiis on!“

„Kuisulle minu hüppamine ei meeldi,“ vastas rohutirts, siis pea meeles, et ma ka lennata oskan — ja selles olen ma meister! Waata nüüd sinna!“

Ja poolkaudu hüpates lendas ta eemale.

Lind, kes seda nägi, ütles :

„Rohutirts, seda pead sa tunnistama: lendamises oled sa dilletant!“

„Kuidas,“ hüüdis rohutirts, „kas sa siis ei teagi, et loodus minu — ja see on minu peamet! — suureks hüppajaks on loonud!?“

Nii esitas ta kawalasti, kui tema juures üht asja laideti, teise asja oma kõige paremaks: nagu seda teewad mõned inimesedki, kes palju oskawad — aga mitte midagi õieti ei oska!

2. Abielu.

Peremees waatas oma sulgloomi ja ütles kukele;

„Herra Kikerikii, on häda, kui majas ükski naine asub; sinul aga on neid tosin, ja juba mõte selle peale paneb mu wärisema!“

Kukk wastas:

„Kaheteistkümnega on kergem läbi saada kui ühega, herra, sest kuna nad wastamisi üksteist kisuwad, pääseb mees piina käest. Ainsal naisel ei ole walikut, talle jääb kiskumiseks ainult ta abikaas!“

3. Noor abielu.

Waat täideti noore wiinaga, aga see hakkas hirmsasti mässama ja ähwardas:

„Ma purustan kõik need lauad, mis minu olemasolu kitsendawad ja piirawad!“

Waat aga, kes targem oli, jäi üsna rahulikuks ning wastas:

„Wihasta, wihasta tükk aega. Abieluga on asi alati nii: tuleb esiti nii kaua tülitseada, kuni kokku lepatakse!“

4. Appikutse

Konnad olid sügawas rabas tänawu suuremas hädas kui iial enne: roostikus ootasid ussid ja himustasid nende werd maitsta. Üheskoos krooksusid nad ja kutsusid enestele waenlaste wastu abi.

Nende kisa kuulis kõrges pesas kurg ning lendas wiibimata rappa. Ta jalutab uhkesti sinna poole, kust konnade kontsert kajab, ja õgib rabas nii usse kui ka konne, kes teda appi olid kutsunud.

5. Metsas.

Wälk lööb pärnasse ja koorib tal koore maha.

„Kui kahju,“ kohiseb naabrusesseisew puu, „nüüd oled sa elu lõpuni häbistatud!“

„Häbistatud, sellepärast? Sõber, seda usun ma waewalt. Mind tabas wälk sellepärast, et ma kõige kõrgem olen!“

Istun, mõtlen...

Ed. L. Wöhrmann.

Istun, mõtlen, kurwalt
mõtlen järele,
mõtlen, kuidas päewi
saata õhtule.

Istun, mõtlen, wiimaks
suigun unesse,
suigun päewadega
ühes õhtule. . .

Kadunud miljon.

Inglise kirjaniku Edgar Wallace'i romaan.

4

Jim haigutas ja sirutas end. „Arwastin juba ise, et Sa midagi ei leia, Albert,“ lausis ta. „Küsti ometi lord Scotland Yard'ist, kas seal midagi undist on.“

Deener tuli ruttu tagasi ja teatas, et öösel olla sündinud Collet'i büroos murdwargus. „Kurabi pärast!“ hüüdis Jim ja targas woodist.

Pool tundi hiljem seisis ta keset advokaadi tuba, mis wälja nägi nagu mõni lahinguwält. Parajasti astus sisse ka Lawford Collett ise ja wahitis keeletult ühendatud riinleid ja purustatud kirjutuslauda. Üks tormas ta ühe lasti juure, mellele oli märgitud walgete tähtedega herra Coleman'i nimi. Ka see oli lahti murtud, ja üks osa ta silust lebas seal samas korwal. Kui Collett paberid kiiresti läbi oli waadand, küsis Jim poolwaljult: „Kas puudub midagi?“

„Dora abieluleping on kadunud.“

Jim ei teadnudki, kas säärane üldse olemas oli. „Muid midagi?“ küsis ta pärast lühikest wahetega.

„Pole näha,“ sõnus Collett. „Rahakapp pole ometi lahti murtud?“

„Ei,“ kostis politseinspektor, kes juba terve tund oma meestega kohal wiibis. „Katset on küll tehtud, kuid see pole lorda lüüud.“

Jim läks nüüd Scotland Yard'i, ja seal ootas teda uus üllatus. Waewalt oli ta oma büroosse astunud, kui peapolitsemannid päewapiltid sisse astus ja talle andis ühe päewapildi.

„Olen herra Walton'i kirjutuslaua sahtlis leitud tuha fotografeerinud, herra inspektor,“ teatas ta, „ühel paberitükil on awaltuks tulnud sõnad. See on laulatusuunnistus.“

Jim luges pruuni sõnu ja ehmatas. Peigmehe nimi oli Rex Walton, kuna mõrvoja nimi puudus. Aga kõige kummalisem oli kuupäew: 13. mai!

Kui Rex Portland-platfile oli tulnud, et oma mõrvoja registreerimisbüroosse sõita, oli ta juba päew warem abielus olnud!

Detektiiv et tahtnud oma filmi uskuda, aga kui ta keskbüroosse sõitis ja seal nimestiku läbi lehtises, leidis ta selle arusaamatu tõstiasja kinnituse. Ja mõrvoja nimi oli „May Siddiard.“ Ajjata kaisus ta wastawas registreerimisbüroos midagi lähemat teada saada. Seal mäletati ainult, et mõrvoja oli olnud sügawas looris, ja et kaks katsemeetri-juhti olnud tunnis-

tajateks. Need autojuhid olfitti wälja, kuid nemadki ei teadnud muud ütelda, kui et keegi looriga daam olla nad Highway'ul palganud ja Chelsea'sse registreerimisbüroosse sõitnud, et end laulatada lasta.

Segasena ja nõutult sõitis Jim Scotland Yard'i tagasi ning läks D'cker'ilt nõu küsima. Aga ka wiimane ei saanud awitada, teatas aga, et Casby olla pärast pikemat pärimist teatanud, et Parker Jim'i nimetanud oleks mängu-põrgu toonud ja siis ise kohe lahkunud. Kupie kohta pole Casby sõnagi lausunud.

„Miller oli muidugi Kupie'ga ühenduses,“ ohkas D'cker. „Ta oli rahaahne, armastas wäga oma seisujuhkust, ja seepärast lasti ta enese maha, niipea kui ta meeleheitetele oli astunud. Aga nüüd on wiist kõigepealt küsimus tähtis, keda tuleks informeerida sellest salapäraseft laulatuseft, Jimmy?“

„Dorale ma seda ütelda ei wõi,“ kostis Jim. „See oleks liig brutaalne. Aga usalban kõik Joan'ile.“

„Joan?“ D'cker kergitas kulmuftid.

„Mõtlen preikt Walton'i — keda juba aastaid tunnen,“ kogeles Jim ja lahkus ruttu, kuna ta tundis, et punastas.

Joan polnud kodus, ja detektiiv weetis oma aega uute, täpsete nurimustega Walton'i töötöas. Ta oli parajasti ametis kirjutusalusse kummatuspaberi hoidmisega wastu peeglit, kui Joan tuppa astus. „Kas oled midagi leidnud?“ küsis nelu naeratades.

Neli astus noormehe juure ja waatas üle äla.

„See näib olewat mingisugune kwitung,“ sõnas Jim. „Wastu wõtnud herra Rex Walton'ilt —“

„Milline hull nulle!“ hüüdis Joan. „Aga teist rida on raske lugeda.“

Wõi ainult paar silpi weerida. Kas oli Rex'i oma kwitungiraamat?“

„Jah, niisugustes asjades oli ta wäga korralik. Kas pean selle tooma? Panin ta ühes teiste leitud asjadega oma tuppa luku taha.“

Raamat oli pooleldi tühi. Megamisti lehtises Jim kontroll-lehed läbi ja leidis peagi tühja lehe, millele ainult plikatsiga terwe rida numbreid oli kirjutatud, mis huwitawal kombel täiesti wastasid saladuslikul moel kadunud summale. Jim jõndis mõtlemise järgi otsusele, et see leht alles siis oli täidetud, kui isik, kes

summa wastu oli wõtnud — kohal ei wiibinud. Rex oli ta nähtawasti kuhugi kaasa wõtnud, et allkirja saada. Kuhu see kwiitung siis jäi?

„Kifft tuli meele sinine ümbrik. See oli olnud üks dokumentidest selles sinises ümbrikus!“

„Jah — ja veel üks teine dokument: lau-
latustunnistus.“

„Joan,“ algas Jim, olles tüff aega järgi mõelnud, „ast lähed ala mäistatuslikumaks. Ütle mulle, kas tunned Sa kedagi noort neidu, kelle nimi on May Siddiart?“

„Neiu raputas pead.“

„Kas tead, tundis R x niisuguse nimega neidu?“

„Ei, kindlasti mitte. Muidu oleks ta juba maininud. Mäti kõneles ta noortest neidudest, keda ta oli kohanud Mu waene R. x! Mäist ta palju ei tunnud.“

„Kas mäletad veel meie kohtamist Lo-
wer'is? On Sul meeles, mis seejärgi juhtus?“

„Jah,“ ütles neiu mõtteis, „jah, sõitstme koos koju ja einetastme — jah, ja siis läks ta poole käge paiku wälja. Ta oli sel päewal weidi närwilik ja äge —“

„Ja kunas tuli ta jälle tagasi?“

„Ümbes kell wiis. Ta ütles, ta olla Dora juures käinud Siiski näis ta mulle liig närwilik. Mis siis on, Jimmy?“

„Mul on põhjust arwata — wõi õigemini, ma tean — et R x tol õhtupoolikul kofis ühe tüdrukuga, kelle nimi on M y Siddiart?“

„May Siddiart!“ kogeles Joan uskmatault. „Kes on May Siddiart?“

„Seda tahaksin ka mina teada,“ sõnas Jim.

„Aga see on ju wõimatu — täitsa wõ-
matu!“ hüübis neiu pahaselt. „Kes seda ütleb?“

„Rahjaks pole siin tahtlust. Ta on laulata-
tud Chelsea registreerimisbüroos. On ainult küsimus, kes see neiu on!“

Nüüd jutustas ta neiu pooleldi püstit-
nud laulatusunnistusest ja oma nurimustest. J. an wajus toolile ja pomises: „See ulatub üle minu mõistuse, Jim! Ma ei suuda omelt ühe filmapilgu jookkul oma waadet Regi ja ta ijeloomu kohta muuta!“

„Seda ütlen ma ka enesele,“ kostis Jim. „Aga nüüd tekib küsimus, kellele tuleb sellest teatada.“

„Sa arwad, kas wõib seda Dorale ütelda? Ma ei tea... Usun küll... aga olen wõlmetu, et saa mõistlikku nõu anda. Waene Dora!.. Aga meil pole ometi õigust, talle sellest waikida, eks, Jim? Ja see ehk teeb tal walu, wõib olla, — oh, see on kuulmatus tema poolt, Jim! Asti on halb! — Aga, üle S i n a Dorale! Ma ei julge ta pole astuda...“

Jim asus raske südamega teele ja hingas kergendatult, kui teenriks ilendatud autojuht B. nnett talle ütles, Dora polka kabus. Ta jättis maha teate, et tuleb enne sõõki tagasi. Siis läks ta koju, kus eest leidis paksu kirja. Jim awas ümbriku, wõttis sealt terwe paki kirju ja järgmise sebeli:

„Armas herra Sepping! Ma pole sellega kunagi tegemist teinud, et oleksin mõnele „salale“ abiks olnud, tahaksin Teile aga ütelda, et keegi Digger Te d waritsleb. Olge siis ettevaatlik! Seejuures saadan Teile paar kirja sellelt isikult, kellest ma hiljuti rääkisin. Teile kui inimestetundja peate mulle ütleva, kas Teile oleksite uskunud, et tüdruk, kes nii kirjutab, wõib mind nii küsata. Näised et kuuln minu arwates hariud maailma.“

Teie alandlik

Nippy Knowles.“

Detektiiv mahutas kirjad naeratades oma kirjutustlana sahtli. Ta polnud parjasti tujus, et hakkaks teenijatüdruku armastuskirju uurima. Kell seitse ilmus ta Dora juure, kes oli üksi elutoas ja talle wastustutatud käel wastu astus.

„Jimmy, Teile toote teateid!“ ütles ta, ja Jim'i süda läks raskeks.

„Jah, Dora,“ wastas ta lähisewa häälega, „kuid mitte häid.“

„On R. x — on Regile midagi juhtunud?“ päris uetu.

„Ei, seda mitte, aga — Dora, kas tunnete kedagi neiu nimega May Siddiart?“

„Neiu juured filmad waatasid talle selgelt otja. „Jah. Miks? Kas arwate — abielu pä-
rast?“

„Kuidas? See — seda teate Teile?“ kogeles Jim.

„Ei Rex M. y Siddiart'i kofis päewal enne seda, kui ta ära kabus? Jah, seda ma tean.“

„Kes ta on?“ kostas Jim hingetult.

„M i n a olen May Siddiart,“ seletas noor neiu. „Dora May Siddiart Coleman — wõt õigemini, Walton R. x on mu mees.“

Halwatuna seisis Jim ta ees ja wahtis talle ükiskõlmi otja.

„Õstuge Jim,“ palus Dora. „Oleksin seda Teile juba ammu ütleva pidanud, kartsin aga, et isa seda teada saab. R x tundis hirmu nende rumalate kirjade pärast, arwates, et midagi wõiks juhtuda, enne veel kui meie abielus oleksime. Kana ma teadsin, et isa sellega ei lepiks, kui meie laulatuspäewa päewa wõrra lähemale nihutame, siis soowitas ta, et laulatume tema lin-
najaos ja lordame sama tfermoniid päew hil-

jem, ilma et seda keegi tarwitaks teada. Aga see oleks ju trükituna isäralik tundunud, ja nii siis leppisime kokku, et annan üles oma esinimed May Sibdiart. See oli rumalus. Rex kartis aga, et — et mõistis tal kaduma minna. Kas oli see halb, et järgi andsin, Jimmy?"

Jim surus tugevalt neiu kätt.

„Mis mund jäi siis Teie üle?“ ütles ta. Kuple suhtes on Rex tõesti weidi kartlik. Tahaksin ainult, et oleksite mulle sellest weidi warem rääkinud.“

„See poleks ju midagi aidanud,“ arwas ta. „Kas teab sellest Joan? Kas olete talle juba ütelnud?“

„Jah, olen talle ütelnud,“ wastas Jim, ja neiu silmad läikisid kelmikalt.

„Sõidame sinna ja seletame talle kõik ära,“ ütles Dora, ja pool tundi hiljem seisid mõlemad neid üksteise kaenlas, ning Joan ütles kergendatult:

„Sumalale tänu! Siis kuulub Sa nüüd Walton'ite perekonda. Seejuures suubles ta Dorat südamliselt, ja Jim leidis, et neiu wäga armjalt suudelda oskas.“

Kui nad kolmekesi sõbnud ja siis elutoas istet olid wõtnud, ütles Joan juure meelekindlusega: „Üks on kindel! Nimelt, et Rex ära on läinud, kuna ta aru sai, et Sind, Dora waritseb suur hädaoht pärast seda salajast laulatust.“

„Kas usud, et ta Barker'ist aru oli saanud?“ küsis Dora. „Mulle on meele tulnud, nagu oleks ta Rex'ist midagi teadnud.“

Nad kõnelesid weel tiik aega kõige mitmekessematest võimalustest, ja alles kui Dora lahkus, koju sõita, päris Jim: „Kas teate, et Rex juure rahasumma wäija on maksnud, Dora?“

„Tean, et ta raha on kadunud,“ kostis neiu rahulikult.

Jim rääkis talle kwiitungist ja finitsest ümbrikust, kuid Dora ei saanud siin mingisuguseid teateid anda. „Arliiksest asjadest pole ta minuga kunagi rääkinud,“ lausus ta. „See üllatas mind wäga, kui kuulsin, et ta nüüd täitsa rahata olla, kuigi see mulle muret ei walmista. Mul on omal warandust ja ma pole Rex'is kunagi rikkast meest näinud. Kas usute, et raha on selle hirmsa Kuple läes?“

„Usun,“ pomises Jim murelikult, „kuigi ma sugugi aru ei saa, kuidas ta niisuguse kaalawa ärimehes, nagu seda on Rex, nii kangele sai, et see nii juurest summaist lahkus. Rahast pole ta siis Teiege kunagi rääkinud?“

„Ei, ei tialgi,“ kostis Dora. „Ainult — ta ütles mulle, et ta mulle wiistuhat naela aastas annab, ja abieluleping, millele ta taks

wõi kolm päewa enne meie laulatust alla kirjutas, sisaldas weel enam säärastid korraldusi. Lähemat ei tea ma selle kohta, kuna see dokument nagu hull teifigi advokaat Colletti' juurest ära on warastatud. See ei rähnda aga midagi. Mind huvitab ainult Rex' lüas ta tase juure. „Raha wõiwad nad minugi-päraft kõik wõtta — kõik tema ja minu oma — kõik!“

Jim wiis neiu koju ja sõitis siis oma korteri. Ta wõti keeras küll lutus, kuid üks ei tahtnud awaneda, nii et ta helistama pidi. Sees oli kõik pime, ja ta tahtis weelkord nupule wajutada, kui äkki üks hääl nähtawasti alt sõistas: „Mis on Teie särgiga?“

Jimmy astus sammu tagasi, sest ta oli Alberti hääle ära tunnud ja pani tähele, et see kõneleb läbi kirjakasti pilu.

„Tee lahti!“ ütles ta karmilt. „Mis kommetti Sa etendad?“

„Mis on Teie särgiga?“ kordas hääl kangekaelselt.

Jim tõmbas kulunud lipra. Sel küsimusel pidi nähtawasti teine tähendus olema, sest nüüd tuli talle meele, et ta homaikul oli kõneleunud mitmekesistest uuendustest oma garberoobi alal.

„Sel peawad olema uued manshetid,“ ütles ta.

Kõhe tõmmati riim eest, ja üks awanes.

„Pange ruttu kinni, herra Sepping!“

Jim tegi, mis kästus. Siis läks äkki walgeks ja ta nägi Albertit. Teenril olid seljas ainult püksid ja särk, ja ta särk oli werine. Pea ümber oli seotud werine side, ta nõgu oli kahwatu, ja läes hoidis ta suurt armeerewolwrit.

Rümmes peatükk.

„Mis sin siis sünnib, Albert? Kas oled haawatud?“

„Jah, herra, mitte ainult pähe, waid ka oma tunnetes.“

Ta awas elutoakülse, ja Jim nägi et ta kirjutuslaud oli ümber paisatud, kõik sahtlid wälja kiskutud ja paberid põrandale laiali pillutud.

„Seda nad tegid, kui nad mulle ühe pähe olid walanud,“ ütles Albert kurjalt. „Umber kell lahetsa koputati, ja algul mõllesin ma weidi, sest nägin, et trepikoda on pime. Kui oga keegi hüüdis: „Awage ometi, kurabi päraft!“ awasin ma ukse, ja trahh! Ma ei tunnud midagi — sain alles aru, kui oma woodis meelemärfusele tulin ja lärmil elutoas kuusin.“

„Palju neid oli?“ küsis Jim.

„Kaks, herra. Nad otsisid igalpool ja ei leidnud kufagil midagi, ning Parker kirus ja wandus.“

„Kes, hüüdis Jim elawalt.“

„Parker — see mees, kes kord herra Coleman'i juures teenis. Din hirmus uimane, kuid sain siiski sellega hakkama, et üles tõusin ja revolwrit hakkasin otsima. Kindlasti kuulsite Teie seda, kui üks neist ukse kinni löi ja mõtme ringi keeras. Ja enne kui ma ukse lahti sain, olid nad jälle kadunud.“

Salapolitseinik waatas toas ringi. Mida olid nad otsinud.

Kirjutusklause on midagi kirjutatud, herra,“ ütles Albert.

Jimmy nägi halli kirjutuspaberit.

„Arge segage end Walton'i luttu.“

seis is seal ja selle all tuntud R.

„Ja see on nüüd London,“ tähendas Jimmy ironiliselt, kuna ta rufusid silmitses. „Albert, mine woodi. „Küllap ma selle segaditu ise kohendan. Aga enne näita mulle oma haawa.“

Selgus, et see o'i raskem, kui ta oli arwanud, ja peagi tulid sinna kaks haawaarsti, kes ühisel jõul haawa õmblesid ja sidusid. Wahpeal kogus Jim oma paberid kofku ja tegi kõik kas wõi näil kse korda. Seejuures waewas ta oma pead mõttega, mis küll tema waranduse hulgas Parker'i, a l i a s, Kupie huwi wõis kōita. Selle mõtte jättis ta mitmaks. Rõige järgi otsustades, ei puudunud ka nähtawasti mitte midagi. Ta istus maha ja mõtles järgi. Kupie o'i nähtawasti hirmul! Nii toorelt polnud see salapärane mees weel kunagi töõdanud! Mõte Kupie hirmust kaswatas detektiivi lootust.

Arstid tulid siisse ja soowitasid Albertit haigemaija saata.

„Saate mulle siis parem mõni pōetaja,“ lausus Jim.

Pōetajat aga sel filmapilgul ei leidnud, ja Jimmy'le turgatas pähe imelik mõte. Ta saatis kassjala Lambeth'i ja palus Nipph't, et tema juure tuleks, ja lõepoolest ilmuski wiimane kell 1 õõjel ning oli Jim'i soowiga wāga rahul.

„Kas pean õde mēngima, wõi tahate Teie, et ka murdwargaid pean hirmutama?“ küsis ta.

„Mõlemat,“ wastas Jim. „Ja peale selle wajan ma Teie nõu.“

Nii siis juhtus, et Nipph Sepping'i korteri asus, mis Will Dic'er'ile palju lõbu walmistas.

„Mulle meeldib see waene mees,“ seletas Jim, „ja ma usun, et wõiksin ta eest midagi teha, kui teda ainult lähemalt tundma õpin.“

Peale selle saan ma näpunäiteid — arwan, näpunäiteid halbuste puhuks, mis mind ahwardawad.“

„Kupie kohta ometi mitte?“ küsis Dic'er.

„Oh, siiski! Kupie pole mitte organisatsioon, waid tööandja. Ta wõiks ülesanded teostatakse, niipea kui nad talle pähe tulewad. Casey mēngupõrgu oli muidugi teine asi, kuna Kupie sinna raha andis.“

„Mida nad seekord Teie juurest otsisid?“

„Ma ei tea õieti — seal oli patt armastuskirju Nipph noorpõlwest, mida ta mulle oli saatnud. Wāga wanad need igatahes ei olnud, kuna ta alles wiis wõi kuus aastat tagasi libedale teel sattus —“

„Ja need on kadunud?“

„Ma ei tea seda. See mõte tuli mulle alles praegu, ja ma usun, et on tarwilik, kui praegu kodus järgi waatan, kas nad weel alles on.“

Nipph istus oma patsiendi juures, kui Jim koju tuli ja teda hüüdis.

„Ega Te ometi juhuslikult neid Julia kirju pole näinud, mis Te mulle hiljuti saatsite?“ küsis ta Nipph käest.

„Ei, ma pole sugugi selles toas käinud,“ wastas rahatapilõhtuja. „Kas olete neid lugenud?“

„Mul pole selleks weel aega olnud,“ kostis Jim ja hakkas sahtlites sorima ja nende siisu hoolikalt silmitsema. „Neid pole enam siin,“ ütles ta wāhe aega hiljem.

„Oh,“ pomises Knowles mõtlilikult ja sügas oma kõuga.

„Mida Te selle kohta ütlete, Knowles?“

„See on wāga lihtne, herra Sepping,“ seletas Knowles kindlalt. „Selle asja taga seisab Julia.“

„Kupie loo taga?“ pilkas detektiiv.

„Ta on tark lüdruf. Oh kahju, et Teie ta kirju pole lugenud. Harilik teenija ta ei olnud.“

„Milline ta siis oli wālimuselt, Teie Julia?“

„Ma ei tea. Ta oli imeilus, aga kes teab, kas ka Teie armates.“

„Ei, herra Sepping, ja ma ei näitaks ka Teile seda panti, kui mul üks oleks. Kuulsin tooford ainult mõõda minnes, et tal ühendust on Tod Haydn'i salgaga. Seda meest Te ju tunnete?“

Jah, sellest hä: aohlikust revolwrikangelasest, wargast ja petisest oli detektiiv kuulnud. „Waatan meie raamatuteist järgi,“ ütles ta.

„Keda?“ küsis Knowles ül olewalt. „Tahate wiist teateid selle Tod Haydn'i kohta, kes kunagi wiis aastat sunnitööd sai? See pole aga Tod! Ta ütles seda ainult, kuna ta sinistega oli ühe waiba all, kes talle waliku and-

sid, kas Tod'i eest wiis aastat istuda wõi jorra."

"Aga kuidas oli see võimalik? Politseiametnikud tundsid ju Tod'i!" küsis Jim.

Knowles ütitas. "On asju politseielus, millest Teil atmugi ei ole, mis tõendab, et olete õiglane mees, herra Sepping. Tod on juba aastaid waimimisraha maksnud ja nüüd wandusid neeb, et see on Tod, ja wõdras rändas mangifotta."

Jim ei mõelnud enam nende kirjade peale. Minus tõstati, mis sellest murdwargusest selgus, oli asjaolu, et Barker weel töös oli ja Londonis wiibis. Jälle saadeti ametlik üleskutse kõigisolewa politseiasutustesse. Iga wähelt mõmalik lokaal ja peiduurgas oisiti katusest keldrini läbi. Ilma igasuguse tagajärjeta!

Raks päewa hiljem sõi Jim Coleman'i juures lõunat ja sai peagi aru, et Dora isa midagi salajasest abielust ei tea. Ka Sawford Collett oli lõunale palutud ja ütles naeratades Jim'ile: "Me oleme siis õnnetuskaaslastes, Sepping?"

"Teie mõtlete wist murdwarguse peale?" wastas defektiiv. "Jah, minuga pole lugu parem kui Teiega. Mis Teil siis õige puudub?"

"Muud midagi kui Dora abieluleping."

Jim waatas Dorale oisa, ja neiu tegi eitawa noogutuse, millest Jim aru sai, et Collett kõike ei teadnud.

"Kas on kelm Barker tabatud?" küsis Coleman tufaselt.

"Rahjuks weel mitte."

"Ja mina uskusin, et meie omame maailma parima politsei!" tähendas Coleman kibedalt. "Seda ma nüüd enam ei usu, sest tänapäewal järgneb üks kuritegu teisele, ilma et nadikaeltel teidagi wastu haolataks."

Collett pidi kohe pärast sõõki lahkuma, ja kuna Coleman seletas, tal olla weel tööd, jäi Jim Doraga üht.

"Ma pole oma isale midagi ütelnud," algas Dora, enne kui Jim weel küsida sai. "Mis sellest ta kasu oles? Hiljem peab ta seda nagu nii teada saama, sest küllap ta nõudma hakkab, et lähetsin uuesti mehele."

"Collett?" küsis Jim naeratades.

"Jah. Mul pole midagi Sawfordi wastu, aga mehele ma talle küll ei lähe."

"Teie ei saagi ju mehele minna, enne kui olete tõeks teinud, et Rex surunud on, ütles Jim tõsiselt. "Ja Rex elab."

Neiu waatas talle suuril silmil oisa ja nüüd jutustas Jim oma kohtamisest Rex'iga.

"Kas olete täitsa kindel, et see oli Rex?" küsis Dora hingeldades.

"Täitsa kindel. Wõin selle peale wanduda."

Neiu mõtles hetke.

"Jim, kas suudate seda seletada?" küsis ta siis tafa.

"Ei, ma ei suuda seda," oli murelik wastus. Neiu tõusis ohates püsti ja ulatas Jim'ile käe.

"Ma usun, et tahan woodi minna," Jim, ütles Dora. "Olen weidi..." Ta lõpetas lühidalt ja Jim nägi teda omatõrdselt ägeda liigutusega wõitlewat.

Jim'il oli weel kõnelus ühe salapo'itseini-kuga nimega Folder, kelle tegewusest keegi midagi ei teadnud, kuid kes Londoni allilmas oli tuntud kawala ja osama petisena. Scotland Yard'is ei käinud ta kunagi, ja isegi politseijaoskonnad tundsid teda kui väga kahlast isikut.

Seeford teatas Folder, et ta asjata otsinud Julia nimelist naist. Noimarite ringkonnas tuntawat waid ühte Julia't kes kaubelda kokaatniga ja olla üle 40 aasta wana.

Tegasi tulleks leidis Jim oma teenri Nippy Knowles'iga rahulikult doominot mängimas ja läks siis ise woodi. Aga kella kolme paigu kutsuti ta Knowles'i poolt telefoni juure. Ta tundis oma üllatuselks ära Dora hääle.

"Sawford Collett'i teener helistas praegu isale," ütles neiu. "Sawford pole koju tulnud, kuigi ta täna hommikul ära tahtis sõita ja seepärast wara woodi lubas heita. Rahju, Jimmy, aga Teie wõiksite küll —?"

"Muudugi," wastas defektiiv ja riputas toru warna.

Mikul päris ta küll Scotland Yard'ist järgi ja andis mitu käsku. Poole tunni pärast saabusid teated. Sawford Collett'it polnud leida ei üheski politseiasutuses ega haigemajas. Ta oli kadunud ei millessegi, samati kui Rex Walton ja ta kammerteener, ja Barker.

Alksteistkümmnes peatükk.

Sawford Collett ei tarwitanud pea kunagi autotroskat. Ta oli omale ette wõtnud, et käib igapäew kahekümme kilomeetrit, ja kui ta Coleman'i majast sel õhtul lahkus, siis polnud ta seda arwu weel saarutanud ja läks seepärast jalgsi koju.

Käed taskutes ja sigareti pits hammaste wahel, jalutas ta pilt palawikuliselt elawat Dyford-tänavat, kuni ta lõpuks oisustas, astuda rahulikumasse kõrwaluulitasse. See tänav oli täiwa wainne ja intimitähi. Minult üks auto sõitis talle aegamisi järgi, kuna ta peaaegu kõnnitee äärt puudutas, nii et Collett arwas, et ta teda ei ootab, kas mõnda arsti wõi kedagi teist sellesarnast.

Negamisi jõudiski auto talle järgi, ja kui ta just advokaadi kõrval oli, awanes üks ja keegi mees fargas välja. Järgmisel filmapilgul, enne kui meel Collet kõrvale sai põigata, tundis ta, kuidas talle kõwa asi vastu westi suruti.

„Astuge autosse, wõi ma lasen!“ kihistas tundmatu, kes oma laiaäärilise kübara sügawale pähe oli tõmmanud.

Ta toonis oli midagi, mis ei lubanud vastu waielda, ja Collet kuulas sõna. Silmapilkselt hüppas mees talle järgi, üks löödi finni, ja auto sõitis alla kaskwawa kiirusega minema. Sees oli lottpime. Kõik aknad olid mingisuguse paksu riidega kaetud, nii et wäljast isegi elektri hõõglambid läbi ei paistnud.

Ettewaatlilikult kobas Collet atna järgi, kuid juba ütleski moonutatud, kuid haritud hääl: „Urge tehke rumalusi, wõi Teie kahjatsete seda.“

Umbes pool tundi oli auto kihutanud. Siis küsis Collet: „Kas tohin suitsetada?“

Tundmatu mõttis taskust süütaja, lõi sädeme välja ja ulatas Collet'ile. „Süüdake figarett siinsamas põlema!“

Collet suitsetas ühe figareti teise järele. Ta filmises oma käewõru-uuri raadionumbriid; kell oli juba pool kaksteistkümmend.

„Kas on veel kangel?“ küsis ta.

„Weel kaks tundi,“ oli wastus, ja advokaat nõjatus vastu tagaseina, ning mõtles järgi.

Ta polnud kartlik inimene, kuid see pilt sõit mõjus ta närwide peale. Siin-seal ehtas ta küsimuse, kuid need kustusid wilja kändmata. Kellaosutis seisis weerand ühe kohal, kui auto lõpuks peatus.

„Urge end liigutage!“ hoiatas hääl. „Seon Teie filmad kinni.“

„Kas seda narrust siis waja on?“ küsis Collett.

„Tingimata,“ ütles nägematu, ja advokaat ei pannud vastu, kui talle siidine taskurättil filmade ette seoti.

Üks awanes, ja pärast kolmetunnilist wiibimist õhukindlas, suitfuga täidetud atmosfääris mõjus õhk wahumitnana. Kaaslastest ja autojuhist wiiduna, astus Collet seitse astet allapoole ja kuulis äkki tasast weelaksumist.

„Ettewaatus!“ ütles üks hääl, ja Collet asetask oma jala wanuwaske paati.

Nad wiisid ta ühe pingi juure, ja asusid siis ise aerude kallale. Restis pool tundi, enne kui nad ühe laewa juures peataid, ja alles siis kui ta laewa pardale ja sealt deki alla oli wiidud, mõeti tal sisse filmade eest.

Jmestanult waatas Collet ümberringi. Ta seisis awaras, heledasti walgustatud laewa

saloonis, mis oli wäga luksuslikult sisje seatud: seinad kallist puust, rasteleid eesriided, paks maip ja lõhnawate lilledega täidetud kamin hõbedase eesraamiga. Ta oli nähtawasti wäga suurel jahilaewal.

Küsidest waatas ta ringi oma oodatama waenlase järgi.

See kändis lõuani ulatawat maski.

„Kas tohin küsida, kelle külalisesks mul au on olla?“ küsis Collett.

„Nimetage teda Kupie'ks,“ pilkas wastane, ja samal filmapilgul awanes üks, ning keegi mees astus tupp. Ta kändis fraff-ülikonda ja ei teinudki katset, et oma nägu warjata.

Collett astus sammude ettepoole ja waatas talle otsa.

„Teie!“ kraakus ta. „Teie!“

Mees kam'na ääres naeratas pilkawalt.

„Wäite üllatus, eks, Collett?“ ütles ta.

Minult ta huu'ed naerataid, ja neis kalhides, külmades filmades luges Collett oma lohtuotjuse...

* * *

Jim tuli Portland platfile, et aru anda.

„Collett'it on kümme minutit pärast seda, kui ta siit lahkus, Wilton-ullitsal nähtud,“ ütles ta. „Üks politseinik on ta mööda minnes ära tunnud. Minus jälg, mis meil olemas, on suur auto, mida see politseinik ka on mõrganud. Numbrit teame meie, aga ma kahtlen, kas see just õige number on. Auto sõitis kogu aeg Collett'ile järgi ja üsna kõnritee ääres; hiljem on seda autot näinud keegi teine politseinik Park Lane'i lõpul, kus ta suure kiirusega alla kihutanud. Sellest peale pole enam mingisugust jälge. Pole wist kahilust, et Collett ära on warastatud.“

„Kuulmatu!“ hüüdis Coleman. „See on kindlasti jälle Kupie olnud. Kes teab, ehk on Dawford koguni surnud!“

Seda ei uskunud aga Jim. Talle tekitas asja tarbelohatus uusi mõistatusi. Miks siis keegi need roimad? Selles polnud ju mingisugust mõtet ja mõistatust — mitte midagi sarnast, millest üks intelligent inimene aru oleks mõinud saada.

Päew mööduks, ilma et Collett'i kohta uust teateid oleks saadunud. Aga kull 10 õhtul hakasid Scotland Yard'i kõnetraadid kõik elama. Inglise keel kõigist suunadest teatati peapolitsetametile kummalisesi loost. Jim oli parajasti oma büroos, kui teadete tulel algas, ja üks sekretäär tõi estimese tema juure.

„Peegi erasik, kel on raadiojaam Kent'is, kinnitab, et ta selle teate vastu on mõinud,“

ütles ta. Seejuures ulatas ta oma che'ile mingisuguse teleti. Ja Jim luges:

„Dlen Lawford Collett. D'en wangis tundmatul laewal. . .“

See oli kõik. Järgmise tunni jooksul teatasid sellest kolmtehat kuulajat Scotland Yard'i. Admiraliteet oli kuulnud, kaks laewa idaranikul teatasid sellest, et üks New-Yorki sõitew aurik oli selle sõnumi kinni püüdnud ja teatas. Lugu Collett'i kadumisest oli awalik saladus. Kõik ajalehed kirjutasid sellest hommitul. Igalpool ühed ja need samad sõnad: „Dlen Lawford Collett. Dlen wangis tundmatul laewal.“ Mõned kuulajad teatasid, et pärast sõna „laewal“ olla kostnud kirjutus. Teised jälle, et keegi tasasema hädlega olla juure lihanud: „Pidage kinni!“ Viimast teadet kinnitati kolmelt usaldatavalt poolt.

Jim teatas raadio teele igalepoole, et ta uusti ja lähemaid teateid vajab. Aga kuigi tuhanded inimesed kuulasid terwe öö otsa, et saadud Collett'i häält enam kuulda. Ja sel oli oma põhjus: ta istus tühjas, pimedas, luskustatud kabiinis, ja ta jalad olid ahelais...

Samal ööl walwas üks teist liiki kuulaja, kel po'nud vähemasti tegu raadiosõnumitega. Kusagil katusekambris istusid kaks meest koos ja mängisid kaarte. Wähemal oli kuuldeaparaat pea külge kinnitatud. Teine oli madala kaswuga, wastik ja raseerimatu mees.

Täki aja pärast walas omale vähem tugewa whisly-groogt klaasi. „Küllap ta wiist ära on läinud.“ urises ta tujaselt. „Kas ta eht on märganud, et keegi kusagilt pealt kuulab?“

„Ah mis!“ wastas teine, kuna ta püsti tõusis ja lohata juure asus, mis kusagil nurgas asus. „Miks, kuidas? Dlen siin kuussteiskümend tundi istunud, nüüd oleks wiist Sinu kord siia. . .“

Mees laua ääres tegi tõrjuwa liigutuse ja kuulatas pingutuslega. Siis haaras ta piitajsi pihlu, et stenograferida, sageli tõstis ta aga piitajsi üles, et wahet pidada. Wiie minuti pärast wabastas ta enese aga kuuldeaparaadist ja ütles: „See oli Seppling. Ta jutustas neiu, et neil teateid olla Collett'ist, mingisugune kinnipüütud raadiosõnum. Lõpuks ütles ta, ta minna praegu Scotland Yard'i ja ja ei telefoneerida nelule mingil tingimusel öö jooksul.“ Ta sirutas end õhates. „Tahaksin, et see lugu oleks lõppenud.“ urises ta. „Pole sugugi lõbus, alati oma koduses istuda!“

„See poleks sugugi tarwilik, kui o'leksid ta tooford häwitunud, Digger.“ wastas teine mees süngelt.

Digger õhtas ja pani kuuldeaparaadi jälle pähe.

Täht aega hiljem tõmbusid ta näojooned pinguli, ta kritseldas paar sõna paberile ja mõttis kuuldetoru jälle peast, kuna ta lausus: „See oli jälle neiu. Ta ütles kellelegi Scotland Yard'is, et keegi pealt kuulata, ja mees —“

Mõlemad mehed polnud kuulnud tasaseid samme trepil, sest sissetungija kandis wilktingi. Ta o'emasolu esimene tunnus seisis selles, et üks prantlatades lahti kargas. Päwel seisis mees, käes suur brownning.

„Käed üles!“ ütles ta. „See maksab eriti Teie kohta, Digger. Kui Teie oma püstoli wälja toote, siis sõidate filmapiikjell põrgu.“

See oli Jim Seppling.

Wangid miidi otsesohke järgmise poltseijaostkonda, kuna üks ametnik maha jäi, et apparaati walwata. Teel ütles Jim Digger'ile: „Maja oli juba kaks päewa walwe all, ja kui Teie eile hommitul akna awasite, tundis Teid filmapiikjelt üks meie meestest pikifilma ab'lära.“

„M'nu wastu ju Teie midagi ei wõi olla,“ wastas Digger. „Mul pole midagi tegu juhe tõmbamisega — olin ainult kogemata oma sõbra Gully juures külas. Kuidas Teie siis teadsite, kus meie kõrwaljaam asub?“

„On o'emas iseäralik instrument, mis teeb iga niisuguse sisseteade umbes 100 meetrilise raadiuse ulatuses kindlaks. Teie kohta tähendab see asi wiist küll oma kümme aastat, kui Teie ei peaks eelistama meile teadete andmist.“

„Ja kui ma ka wiiskümmend saaksin, ma ei anna midagi ära!“ ütles Digger waljusti ja kindlalt.

Kuid juba hommitul tunnistas ta kõik selle wäheste üles, mida teadis.

„Barler kutsus mu ligi,“ ütles ta. „Ma ei pidanud midagi muud tegema, kui ainult wähe tähele panema; siis saaksin ma tublisti raha, sest asi olla wäga suur ja tähtis.“

„Teda Te siis tähele pidite panema?“ küsis Jim.

„Agu! Teie piikate —“

„Soowitan Teile loobuda ütelustest nagu „Teie piika!“ ütles detektiiv karedalt.

„Kuidas ma siis wõin teada, kes ja mis ta on?“ urises Digger. „Dlen teda umbes kaks kuud walwanud, ja siis ütlesid nad mulle paar nädalat tagasi, ma pidada nüüd Teid walwama. Nad ütlesid, Teie olla hädaohtlik inimene, ja rahaga, nagu Miller'i juures polla Teie juures midagi peale hakata. Jäsond Jumaal, küll oli neil aga hirm Teie eesi! Samal ajal anti mulle ka käst, Walton'i maja ühes kaasklasega

wälwata ja tarbe'orral Walton'i maha lasta. Auto, millega me hädaorral plehku oleksime wõinud panna, seisib alati läheduses. Algul oli mulle juba wiisjada naela antud, ja nüüd pakusid nad Walton'i eest wiistuhat naela — ja see on ometi kena summa hea ja oswa paugu eest. Teid ma just tappa ei tahtnud, herra Sepp'ng! See oleks mulle liig palju aastaid maksnud. Hirnu pärast lasin ma too'lord mööda."

"Kui tihti olete Barker'it näha saanud?"
"Ko'm wõi neli korda, wilmast korda eile õhtul Tidal Basin'is. Kus ta peidus on, seda ei wõi ma Teile ütelda. Tean ainult, et ta werd tahab laskuda. Ja tema ei karda poomist nii wäga kui mina."

"Seal eelste Teie," ütles Jim. "Barker tunneb hirnu."

"Noh, minule see küll nii ei paista. Nii rahulik, noor mees —"

"Noor mees!" hüüdis Jim imestanult. "Mida Te sellega mõtlete? Barker on ju pea-aegu kuuekümmne aastane."

Diggeri imestanud nagu oli kindlasti eht. "Kuuksümmend!" kordas ta uskmatult. "Ta on waewalt kolmekümne-aastane."

Selund aega oli Jim sõnatu. Siis aga teadis ta, et sin efitus on wõimatu.

"Barker on 60-aastane," ütles ta. "Kes see teine ka wõiks olla, Barker ta ei olnud. Mis moel olete siis temaga tuttawaks saanud?"

"Reegi ütles meile, et ta kedagi wajada, ja meie rääkijame ko'ku, et kohtame ühel ööl City's. Ja mees, keda ma seal nägin oli kindlasti waewalt 30-aastane. Ja ta hääl oli gentleman'i oma. Ta ei ütelnud, et ta Coleman'i juures teenistuses on, waid ainult, et ta on Barker."

Raksteistkümnes peatükk.

Jimmy ütles endale koduleel, et ta mõistatuse lahendusele weel ifka lähemale pole jõudnud Kes wõis näiteks see 30-aastane mees olla, kel oli „gentleman'i hääl“? Rex? Selle mõtte heitis ta filmapiltelt kõrwale. See oli liig rumal mõte.

Tod Høj'n? See wõis ju ennemini õige olla. Digger ei tunnud Tod'i. Aga lahjuts polnud Tod kunagi poliitsei käes olnud, nii et temast ei pääwapilti ega näpujalge ei leidunud.

Selles suhtes oli see uus teade Dora sõnumiga kooskõlas. Neli ütles, Barker olla sel murdwarguse ööl surmahirmus olnud. Ja

ometi oli Barker teda külmawereliselt uimastanud ja ta siis mängupõrgu wiinud Oli tõepoolest raske, need mõlemad ühe mehe loomu omadused kuidagi kokkukõlla wiia.

Ka herra Coleman, kelle ta oma juure oli kutsunud, ei suutnud sin midagi aidata. Ta oli küll igasugu asju lobisenud ja lõpuks teda, „Splendid'i“ õhtusõögile kutsunud.

"Kuna minu tütar ära on sõitnud — saadan ta tänna õhtul maale kosuma — ei saa ma Teid kahjuts oma kodus wastu wõtta," oli ta pühalikult ütelnud. "Dora on ju nii närwilik, et ma iga filmapilt kardan ta kokkumõistmist. Ja kuna ma tänini usaldatavasti autojuhti pole leidnud, kahaneb mu teenijaskond Bennett'i ärasõuduga. Nii siis — kas tohin Teid kell pool kaheksa oodata? Selleajani mõtlen ma Teie, Barkeri kohta käima, küsimuse üle järgi. Wõib olla, tuleb mulle weel midagi meele, mis praegu ametiülesannete tõttu meelest on läinud. Ma loodan, Teie tulete siis? Plus! Ja nüüd pean ma tõestib üroosse rutamo."

Õhtupoolikul aset leidwal nõupidamisel andis Jim oma ametiwendadele kõigeft aru, mida teadis, ja sai neilt teada, et polnud korda läinud teada saada, milliseft kohast Collett'i sõnum oli saabunud. Ka tema juures toime pandub läbiotsimine polnud annud tagajärgi, sest midagi polnud leitud, mis oleks selgitanud Kupie wiha põhjuse tema wastu.

Kui Jim koju tuli, leidis ta eest telegrammi Dora'lt. Telegramm oli saadetud Marlow'lt, ja ta oli järgmine:

"Balun teadustust järgnewateft lahendustest. Olen sin Riberside House'is."

Jim pani telegrammi käest. Siis kõlises telefon, ja Knowles'i hääl hüüdis:

"Teie o'ete seal, herra Sepping? Siin Knowles. Rõnelen Tidal Basin'ist."

"Mis siis on, Knowles?"

"Keda, arwate, nägin ma praegu?"

"Keda siis?" küsis Jim ärewalt, sest ta arwas, et ehk on Rex'i nähtud.

"Julia!"

Waatamata oma pettumuse peale, pidi Jim naerma. "Noh, ja mis siis on temaga?" küsis ta heasüdamlikult

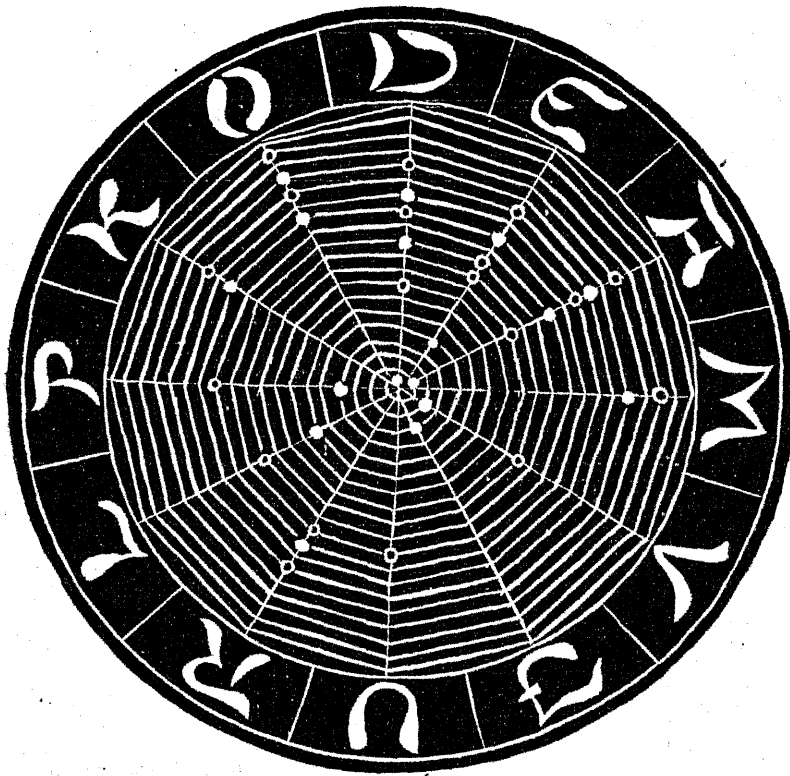
"Ta elab siin Carsholt-tänawal — tema ja Tod Høj'n."

"Tod Høj'n!" hüüdis Jim. "Kas teate seda kindlasti?"

(Järgneb).

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 16 (82)

Ambliku võrgu joont mööda, O tähega alates, välimisest ringist sissepoole, esiti värviliste ja pärast valgete punktide kohal asuwait tähti võttes, saame järgmise wana-sõna :

Omad koerad purelewad, omad koerad lepiwad.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: A. Aamisepp, A. Adamson, R. Baumann, E. Emann, R. Esop, Leonid Grigorjew, A. Heiswald, K. Kihlefeldt, J. Koolmann, E. Kaeli, A. Luha, Hermine Näber, A. I. Pöder, Hans Pukk, K. Rebane, A. Simm, K. Siitam, Aug. Tirmann, Weka, A. Wälja, P. Weimann, C. Wohlmann, J. Weimann.

Tartust: Cecilie Ruusa, Rudolf, Rebane, A. S. J. Serra, Aleks. Sabrak.

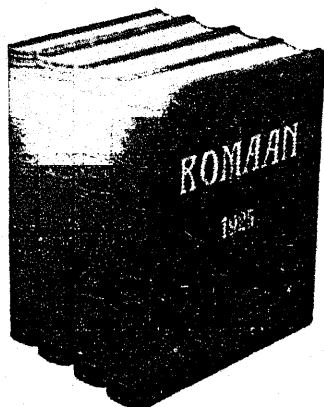
Pärnust: F. Kõlwardt, E. Krewardt, A. Mängel, A. Tõus, Herbert Soowik, Joh. Sai, Brigitte Udikas.

Mõisaküllast: Ella Palu, Mihkel Palu, **Rakwerest:** Fritz Kask. **Narwast:** K. Laasik, O. Rotmann. **Tapalt:** Joh. Rätsep. **Ahjaft:** P. Kure. **Kuiwastest:**

T. Kolk **Jägalast:** A. Lang. **Aserist:** A. Tomingas, T. Weigel. **Sindist:** Sauga Sass. **Jõgewalt:** R. Terasmägi. **Wiljandist:** K. Müürisepp, A. Tults **Nõmmelt:** Max Heyde, I. Lippo. **Keilast:** A. Kutpri. **Haapsalust:** Oskar Hansen, Jaan Kukk, N. Lõugas, Ed. Gildemann, Paul Maiwel, Madis Owäär, Aleksander Kiwi.

Neist võitsid loosimisel: 1) A. H. Tammäär — Kärbes: **Ella Palm** — Mõisaküllast: postkast 2; 2) Maksim Gorki — Muinasjutud elutõest: **Aleks. Sabrak** — Tartust: Kloostri tän. 3-7; 3) Fr. Tuglas — Hingemaa — T. Weigel — Aserist.

„Romaani“ taitus.

„Romaan“

on tuumakam ja põnewam
Eesti ajakiri ning pakub oma
aastakäikude näol määratud
lugemiswara, mis iialgi ei
wanane.

Aastakäik 1922, 576 suurt lehekülge, mille sisus leidub 7 romaani, hulk nowelle ja uudisjutte, 49 rahwuse kirjanikkude sulest, maksab:

Köitmata 500.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 700.— „

Aastakäik 1923, 744 suurt lehekülge, mille sisus terweni 10 romaani, hulk nowelle ja lühemat kirjandust, 51 rahwuse kirjaniku sulest, maksab:

Köitmata 700.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 900.— „

Aastakäik 1924, 768 suurt lehekülge, mis sisaldab hulk romaane, nowelle, jutustusi ja luulet, 39 rahwuse kirjanikkudelt, maksab:

Köitmata 750.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 950.— „

Poolnahk-köites (nahast selg- ja nurkadega, kuld selgkirjaga) aastakäigud on maitsekalt ja tugewasti köidetud ning eriti kohased raamatukogudele.

Ilu-köites (kalinkori-köites, kuld selja-kaanekirjaga ja ilustus-tega) aastakäigud on ilusamaks, wäärtuslikumaks raamatuks igas perekonnas.

Aastakäigud on müügil suuremates raamatukauplustes. Kus neid saada ei ole, tellige otse talitusest (Tallinn, Müüriwahe tän. 16) kust Teile raamatud ilma saatukuludeta kätte saadetakse.

„ROMAAN“i“ aastakäigud on alati kohased kinkimiseks.

Tallinnas. S. Tartu t. 21.
Tel. 28-47.

Kõige suurem biskwiidi-tehas Eestis

Falck & Co.

Tööstuse saadused on kroonitud kümne
esimese kuld- ja hõbeaurahaga.

Tallinnas, S. Tartu t. 21
Tel. 28-47.